

Συνεργατικά Σχολεία με την Παιδαγωγική Freinet

“ διαδικασίες εφαρμογής ”

Στέλλα Μπαδικιάν

Στέλλα Μπαδικιάν

Η Στέλλα Μπαδικιάν είναι καθηγήτρια μαθηματικών στη δημόσια Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επιστημονική συνεργάτης του ΑΠΘ. Είναι μέλος της επιστημονικής ομάδας του ερευνητικού προγράμματος «Σχολεία Συνεργατικής μάθησης και πρόληψης» που βασίζεται στις αρχές της Παιδαγωγικής Φρενέ και του Μίλτου Κουντουρά (2010 – 2013) και του «Πιλοτικού προγράμματος εκπαίδευσης και εφαρμογής της Παιδαγωγικής Φρενέ στη Δημόσια Εκπαίδευση» (2017-18). Αποτελεί ιδρυτικό μέλος της παιδαγωγικής ομάδας «Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας» και είναι ανάμεσα στους εμπνευστές και λειτουργούς του «Δικτύου Συνεργατικών σχολείων με την Παιδαγωγική Φρενέ». Έχει εφαρμόσει στις τάξεις της τη συνεργατική μάθηση με τις αρχές της Παιδαγωγικής Φρενέ και έχει εμπυχώσει πολλά εργαστήρια σε παιδαγωγικές ημερίδες.

Email:

stella.badikian@hotmail.com

Παιδαγωγική ομάδα «ΤΟ ΣΚΑΣΙΑΡΧΕΙΟ»

Η Παιδαγωγική ομάδα «το Σκασιαρχείο - Πειραματικοί Ψηλαφισμοί για ένα Σχολείο της Κοινότητας» συγκεντρώνει ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών, εκπαιδευτικούς από τους χώρους της Πρωτοβάθμιας, της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός της είναι η ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και προτάσεων για ένα δημόσιο σχολείο, ελεύθερο, ανοικτό και συνεργατικό, ένα σχολείο – κοινότητα όπου οι τεχνικές του Celestin Freinet, η κριτική και η θεσμική παιδαγωγική βρίσκουν τη θέση τους.

Το βιβλίο αυτό ανήκει στη σειρά «Παιδαγωγική – εφαρμογές» που προτίθεται να εκδώσει «το Σκασιαρχείο» σε σχέση με την Παιδαγωγική Φρενέ και την εφαρμογή της για ένα σχολείο ελεύθερο, ανοικτό και δημοκρατικό.

**ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ FREINET.
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**

Στέλλα Μπαδικιάν

Παιδαγωγική ομάδα «Σκασιαρχείο»

Αθήνα, 2017

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

**ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ FREINET.
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**

Στέλλα Μπαδικιάν

Παιδαγωγική ομάδα «Σκασιαρχείο»

Αθήνα, 2017

**ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ FREINET.
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**

Στέλλα Μπαδικιάν
Παιδαγωγική ομάδα «Σκασιαρχείο»

Σελιδοποίηση, σχεδιασμός εξωφύλλου: Λίζα Παντελιάδου (behance.net/lizapan)

Αθήνα, 2017

Έκδοση: Παιδαγωγική ομάδα «Σκασιαρχείο»

ISBN: 978-618-83056-0-1

© Στέλλα Μπαδικιάν

« I have a dream...»

Martin Luther King

Στη μνήμη της Μίκας Χαρίτου – Φατούρου.

Για το όραμά της για μια διαφορετική γενιά Ελλήνων ξεκινώντας από τα παιδιά...

Εζήτησα να ξυπνήσω ψυχές ικανές να καθορίσουν μονάχες τους αύριο την τύχη τους κι όχι νευρόπαστα που να κινούνται σήμερα με τη θέληση του πρώτου τυχαίου δασκάλου τους κι αύριο με του άλλου οποιουδήποτε κυρίου τους.

Δεν έδωκα καλούπια σε καμιά περιοχή της ζωής και της σκέψης τους, καλούπια που αλλάζουν επιφανειακά μονάχα κ' εξωτερικά τη ζωή, μα που αφήνουν αποκοιμισμένη και στείρα την ψυχή τους.

Όπου έβλεπα την ελεύθερη σκέψη τη σεβάστηκα και την αγάπησα, οσοδήποτε τολμηρή κι αν ήταν, και περιφρόνησα με αγανάκτηση το μυαλό το σκλαβωμένο μέσα στα δεσμά της πρόληψης και της υποκρισίας.

Οι ταπεινοί γύρω μας μας έριξαν λόγια βλεδυρά και μας εμίσησαν – αλίμονο αν δεν μας μισούσαν, αυτό θα σήμαινε πως συγγενεύαμε με την ταπεινή και πρόστυχη ψυχή και ζωή τους.

Γιατί μαθητής μου εμένα δεν είναι 'κείνος που αγαπά την ήρεμη κι ακίνδυνη ζωή, τη στρωμένη με λουλούδια, αλλά εκείνος που μέσα του έχει ξυπνήσει η ανησυχία. Μαθητής μου δεν είναι 'κείνος που θα μ' αγαπήσει με μια θηλυκιά και μαλακή άγωνα αγάπη, αλλά εκείνος που ακολουθώντας τις αρχές της επικίνδυνης πάλης θα με φτάσει και θα με ξεπεράσει, αρνιούμενος ίσως στο τέλος εμένα.

Μίλτος Κουντουράς

πρόχειρο χειρόγραφο του με σημειώσεις για το λόγο του στο τέλος του σχολικού έτους 1929-30 στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

8	Εισαγωγή
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΡΕΝΕ
11	1.1. Όραμα και στόχοι για ένα σχολείο ανοικτό, ελεύθερο και συνεργατικό. Προτάσεις για την εκπαίδευση
15	1.2. Δίκτυο Συνεργατικών Σχολείων με την Παιδαγωγική Freinet. Σκοπός – στόχοι και λειτουργία
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
21	2.1. Διαμόρφωση Ομάδων και λειτουργία
24	2.2. Η Εφαρμογή στη σχολική τάξη
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ Η ΤΑΞΗ – ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
31	3.1. Τεχνικές για την καλλιέργεια συνεργατικού κλίματος - Μαθητικά Συμβούλια – Οι κανονισμοί στην σχολική τάξη
48	3.2. Ομαδικές Συναντήσεις
50	Επίλογος

Εισαγωγή

«Σκοπός της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.»

Άρθρο 1, παρ. 1, του Ν. 1566/85: Δομή και Λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το σχολείο καλείται να ανταποκριθεί στον παραπάνω σκοπό εστιάζοντας στην δημιουργία ενός κλίματος το οποίο εκτός από την διευκόλυνση της μάθησης και της ολόπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητας των μαθητών, προάγει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας.

Ο σκοπός δηλαδή του σχολείου είναι να λειτουργήσει διευκολυντικά προκειμένου να προσαρμοστούν όλα τα παιδιά στο σχολικό περιβάλλον, να ενταχθούν στις μαθησιακές διαδικασίες, να αναπτύξουν τις διανοητικές και ψυχοκοινωνικές τους δυνάμεις, να καλλιεργήσουν τις κοινωνικές δεξιότητες, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.

Ας δούμε τώρα πόσο κοντά βρίσκεται το σχολείο της ελληνικής πραγματικότητας στους παραπάνω στόχους. Στο επιμορφωτικό υλικό του «Μείζονος προγράμματος επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών» του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Μέρος Α'), η κατάσταση στο σχολείο περιγράφεται ως εξής:

«Το σχολείο σήμερα μοιάζει συχνά με χώρο καταναγκαστικού έργου όπου λείπει η χαρά της μάθησης, της έρευνας και ανακάλυψης, της δημιουργίας. Το σχολείο έχει υποβαστεί από τις απαιτήσεις μιας στεγνής γνώσης με υπερφορτωμένο πρόγραμμα, που στις μικρές τάξεις γεμίζει την τσάντα των μαθητών με μεγάλο βάρος και στις μεγαλύτερες, τους επιβάλλει ένα εξαντλητικό ωράριο. Έτσι περιορίζεται ο δημιουργικός χρόνος στο σχολείο αλλά και ο ελεύθερος χρόνος. Μετά τη λήξη της «σχολικής μέρας» ο μαθητής συνεχίζει τη δουλειά του σχολείου, ενώ παράλληλα κάνει δεύτερη βάρδια σε φροντιστήρια και σε οργανωμένα ιδιωτικά μαθήματα αθλητισμού, καλλιτεχνικών κ.τ.λ. (Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, 2011)

Αν κοιτάξουμε την σημερινή πραγματικότητα, θα έλεγε κανείς πως το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο που φαίνεται να κυριαρχεί στον κόσμο μας είναι η διαρκής αλλαγή σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής. Τα πάντα αλλάζουν γύρω μας με φοβερούς ρυθμούς. Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησε τον άνθρωπο στην αλαζονεία με αποτέλεσμα κορυφαίες ηθικές και πνευματικές αξίες (όπως η αγάπη, η δικαιοσύνη, η ελευθερία, η εντιμότητα) να αμφισβητούνται και να παραμελούνται ή να παραβιάζονται και ιδεολογίες να καταργούνται. Επικρατεί η αυθαιρεσία, οι διακρίσεις, το μίσος, η αλαζονεία των ισχυρών, η πενία και η βία, η εξαθλίωση και η δυστυχία. Έτσι, λαοί αναγκάζονται να ξεριζωθούν από την πατρίδα τους και να πάρουν τον πικρό δρόμο της προσφυγιάς, κάτω από άδικες συνθήκες συνήθως, για να ξεκινήσουν από την αρχή σε έναν άλλο τόπο.

Τα κοινωνικά δεδομένα διαφοροποιούνται συνεχώς παντού και στο χώρο του σχολείου. Το σχολείο φαίνεται να δυσκολεύεται να αναδιαμορφωθεί προκειμένου να εκπληρωθούν οι στόχοι της εκπαίδευσης μέσα στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Οι μαθητές δείχνουν να βιώνουν το σχολείο ως ανταγωνιστικό χώρο όπου λείπει η ομαδικότητα και η συνεργασία, το αντικείμενο της μάθησης βρίσκεται πολύ μακριά από τα ενδιαφέροντά τους ενώ κρίνονται (αξιολογούνται) από την επίδοσή τους σε αυτό. Σε πολλές περιπτώσεις φαίνονται να μην είναι ευτυχημένοι στο σχολείο, δείχνουν να αισθάνονται ανία μέσα στην τάξη τους, οι επιδόσεις τους στα μαθήματα δεν είναι ικανοποιητικές, έχουμε πολύ συχνά προβλήματα συμπεριφοράς (παραβατική συμπεριφορά, βία, επιθετικότητα) και υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής.

Το παιδί πολλές φορές αναγκάζεται να προσαρμοστεί σε μία κατάσταση που δεν του ταιριάζει προκειμένου να έχει ένα αρεστό κοινωνικό προφίλ θυσιάζοντας έτσι την ευτυχία του. Δυσκολεύεται να λειτουργεί αυτόνομα και αυτό του δημιουργεί δυσκολία αργότερα να φτιάξει από μόνο του τη ζωή του ως ενήλικας. Μαθαίνει να εξαρτάται συνεχώς από τους μεγαλύτερους και ασκείται στο να μπαίνει στα πλαίσια που αυτοί ορίζουν, αφού μόνο έτσι αισθάνεται αποδεκτό. Μαθαίνει να ευθυγραμμίζεται, να υποτάσσεται στην εξωτερική τάξη. Σε κάποιες περιπτώσεις απογοητεύεται όταν δεν τα καταφέρνει να αποκτήσει εξουσία, αφού αυτό γίνεται αποκλειστικός στόχος και δίνει νόημα στη ζωή του. Συνηθίζει στην ιδέα ότι είναι υποχρεωμένο να εξαναγκάζεται να κάνει εργασία. «Αυτό ακριβώς που παραλύει είναι ο εξαναγκασμός» (Freinet, 1969). Μαθαίνει να ενεργεί σαν ρομπότ, να εκτελεί δηλαδή πράξεις και να υπακούει σε σκέψεις που υπαγορεύονται από μηχανισμούς στους οποίους δεν συμμετέχει. Τρέμει την αποτυχία. Ελέγχεται και τιμωρείται. Δεν δίνεται από τους ενήλικες εμπιστοσύνη στα ίδια τα παιδιά. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει σεβασμός στην προσωπικότητα του παιδιού.

Αν ρίξουμε μία ματιά στο σημερινό σχολείο θα διαπιστώσουμε ότι τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, καθώς προέρχονται από διαφορετικές χώρες, διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές τάξεις, έχουν διαφορετικές κουλτούρες. Ορισμένοι μαθητές έχουν πρόβλημα με το θέμα της γλώσσας, οπότε οι δυσκολίες στην επικοινωνία, στις διαπροσωπικές σχέσεις και το χαμηλό μαθησιακό επίπεδο είναι σχεδόν δεδομένα. Ούτως ή άλλως, αρκετά είναι τα παιδιά που συναντούν δυσκολίες, όταν προσπαθούν να ενταχθούν στις ομάδες των συνομηλίκων τους με αποτέλεσμα να απομονώνονται και να μην έχουν κίνητρο να προσπαθήσουν, οπότε και το ενδιαφέρον τους για το σχολείο μειώνεται. Είναι, λοιπόν, φανερό ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι ιδιαίτερα απαιτητικός, καθώς καλείται να ασκήσει το διδακτικό και παιδαγωγικό έργο του μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, το οποίο σε κάποιες περιπτώσεις αποτελεί και για τον ίδιο έναν ανταγωνιστικό χώρο, αφού η απαξίωση από τους μαθητές, τους γονείς και τους συναδέλφους του έρχεται όταν δεν τα καταφέρνει. Προσπαθεί να καλύψει την ύλη που έχει οριστεί στο μαθησιακό του αντικείμενο χωρίς να είναι πάντα σίγουρος ότι η γνώση αυτή θα αποτελέσει πραγματικό εφόδιο για το μέλλον των μαθητών του. Οι εκπαιδευτικοί είναι επιφυλακτικοί απέναντι στις καινοτομίες, καθώς οι προσπάθειες που έχουν μέχρι τώρα γίνει για να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση ήταν αποσπασματικές και δεν είχαν ιδιαίτερα αποτελέσματα. Σε πολλές περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν μια αμυντική, αποστασιοποιημένη στάση που τους οδηγεί στο να νοιώθουν ανία και οι ίδιοι μέσα στο σχολείο.

Το σχολείο παραμένει παραδοσιακά κλειστό ουσιαστικά στους γονείς και στις τοπικές κοινωνίες, παρόλο που πολύ συχνά αυτοί εκφράζουν την ανάγκη να συμμετέχουν πιο ενεργητικά στην σχολική ζωή, προκειμένου να μοιραστούν τις ανησυχίες των παιδιών τους.

«Το σχολείο στις σύγχρονες κοινωνίες παρουσιάζει έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, όπως η θυματοποίηση και ο σχολικός εκφοβισμός με έντονο το στοιχείο της λεκτικής και σωματικής κακοποίησης. Έχει παιδιά και εφήβους κακοποιημένους στο ρόλο θύτη ή θύματος. Η κοινωνία, η οικογένεια, το φύλο αποτελούν κομβικούς παράγοντες στην εκδήλωση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Τα προβλήματα αυτά συγχέονται με την σιωπηρή συμμετοχή του κοινωνικού περιγύρου (εκπαιδευτικοί, γονείς).» (Χαρίτου-Φατούρου, κ.α., 2013)

Στην εκπαιδευτική πραγματικότητα η ανάγκη για αλλαγή στο κλίμα του σχολείου, στις ιδιαίτερες διαδικασίες κοινωνικοποίησης των μαθητών, στην συνεργασία των εκπαιδευτικών μεταξύ τους, στη συνεργασία με τους γονείς, στον τρόπο διδασκαλίας, ίσως είναι μεγαλύτερη από ποτέ.

Το 2009 ξεκίνησε μία προσπάθεια να αξιοποιηθούν οι παιδαγωγικές αρχές του Celestin Freinet και του Μίλτου Κουντουρά στο σημερινό σχολείο με το πρόγραμμα «Σχολεία Συνεργατικής μάθησης και Πρόληψης». Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα για την κατάρτιση εκπαιδευτικού προσωπικού σε ό,τι αφορά στην πρόληψη ενάντια στη βία, τα ναρκωτικά, την κατάθλιψη και την εφηβική αυτοκτονικότητα. Την επιστημονική ευθύνη είχε η ομότιμη καθηγήτρια ψυχολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μίκα Χαρίτου – Φατούρου. Η εφαρμογή του στηρίχθηκε στην συνεργασία εθελοντών εκπαιδευτικών και ψυχολόγων και τέλεσε υπό την αιγίδα ΑΠΘ. Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε με σκοπό να αποτελέσει μια πρόταση πρόληψης των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων από τα οποία «πάσχουν» τα σχολεία μας (βλ. Χαρίτου-Φατούρου, 2000), προάγοντας τις κοινοτικές αξίες, όπως η συλλογικότητα, η αλληλεγγύη, η ισότητα και εφαρμόστηκε ερευνητικά τις σχολικές χρονιές 2010 – 2011 και 2011 – 2012 σε δημοτικά και γυμνάσια σε όλη την χώρα.

Στο πλαίσιο αυτό το σχολείο λειτουργεί ως κοινότητα με την στήριξη και την συνεργασία των τριών παραγόντων που λαμβάνουν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. Το μάθημα στην τάξη γίνεται σε συνεργατικό κλίμα μέσα από την οργανωμένη μικροομάδα. Γίνεται προσπάθεια να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατό περισσότερο βιωματικές μέθοδοι διδασκαλίας του μαθησιακού αντικειμένου, χωρίς όμως να αλλάζει η ύλη ή το αναλυτικό πρόγραμμα. Δεν επιτρέπονται οι ποινές. Οι κανονισμοί μπαίνουν από τους ίδιους τους μαθητές με την καθοδήγηση του δασκάλου στην αρχή της χρονιάς. Οι μαθητές θέτουν από μόνοι τους τα προβλήματα τους που ανακύπτουν στην καθημερινότητά τους και προσπαθούν από μόνοι τους να τα λύσουν στα συμβούλια της τάξης και στις συναντήσεις με τους γονείς. Τα παιδιά αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και γίνονται υπεύθυνα, ενώ παράλληλα καλλιεργούνται οι κοινωνικές δεξιότητες. Το σχολείο δίνει την δυνατότητα στους γονείς να συμμετέχουν ουσιαστικά στην σχολική κοινότητα. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί αλληλοστηρίζονται στο εκπαιδευτικό έργο και διαχειρίζονται από κοινού τα θέματα της καθημερινής σχολικής ζωής.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί έναν Οδηγό για την εφαρμογή της Παιδαγωγικής Φρενέ στη Δημόσια Εκπαίδευση. Παρουσιάζονται οι προτάσεις για ένα ανοιχτό, ελεύθερο και συνεργατικό σχολείο σύμφωνα με τις αρχές, τις τεχνικές και την μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Φρενέ και περιγράφονται τα βήματα για την ανάπτυξη του συνεργατικού κλίματος στο σχολείο και τη λειτουργία της τάξης ως κοινότητα.

Ο Οδηγός αυτός είναι χρήσιμος για τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να επιμορφωθούν και να εφαρμόσουν στην τάξη και το σχολείο τους την Παιδαγωγική Φρενέ, όσους έχουν ήδη ξεκινήσει με το «Δίκτυο Συνεργατικών Σχολείων με την παιδαγωγική Freinet» και όσους συμμετέχουν στο Πιλοτικό Πρόγραμμα για την εφαρμογή της Παιδαγωγικής Φρενέ στη Δημόσια Εκπαίδευση.

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΡΕΝΕ

1.1. Όραμα και στόχοι για ένα σχολείο ανοικτό, ελεύθερο και συνεργατικό. Προτάσεις για την εκπαίδευση.

Η Παιδαγωγική Φρενέ αποτελεί μια παιδαγωγική πρόταση με κοινωνικο-πολιτικό εκπαιδευτικό όραμα. Συναντά την Κριτική Παιδαγωγική, σύμφωνα με την οποία δάσκαλοι και μαθητές μπορούν να εργαστούν κριτικά, ώστε να αλλάξουν την πραγματικότητα που τους περιβάλλει προς το καλύτερο με προϋπόθεση την κριτική συνείδηση των μαθητών και την κοινωνική τους δράση και με σκοπό την κοινωνική τους χειραφέτηση¹.

Το όραμα της Παιδαγωγικής Φρενέ για μια καλύτερη ζωή αφορά σε μια ειρηνική, ελεύθερη, δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία με ισότητα, δίκαιη κατανομή των αγαθών προς όλους χωρίς διακρίσεις και υποκρισία. Το όραμα αφορά σε μια κοινωνία που θα λειτουργεί με συλλογικότητα, συμμετοχή και αλληλεγγύη, όπου θα ξαναγεννηθεί η έννοια της κοινότητας.

Αφορά, λοιπόν, σε μια άλλη παιδεία που θα αναπτύσσει καθημερινά αυτές τις αξίες στη σχολική ζωή – την ελευθερία, τη δημοκρατία, τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, την ισότητα και το σεβασμό στη διαφορετικότητα – όχι ως γνώση αλλά ως βίωμα και θα ενδυναμώνει το μαθητή έτσι ώστε να υποστηρίξει και να υπερασπίζεται αυτές τις αξίες και να αμύνεται ενάντια σε **ό,τι** τις αντιπαλεύεται.

Μέσα υποστήριξης ενός ελεύθερου, ανοικτού και συνεργατικού σχολείου

Τάξη ως κοινότητα

Στην Παιδαγωγική Φρενέ, η τάξη λειτουργεί ως κοινότητα. Μέσα στην τάξη ως κοινότητα, όπως αναφέρει και ο Φρενέ, αναπτύσσεται το δημοκρατικό πνεύμα και η ενδυνάμωση αξιών, όπως ο αλληλοσεβασμός, η υπευθυνότητα, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια σε θετικό κλίμα χωρίς ανταγωνισμό. Οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους και ευθύνες και βιώνουν το σχολείο τους ως υπόθεση συλλογική και δική τους². Σε αυτό συμβάλλουν οι Τεχνικές Φρενέ, από το Τυπογραφείο και την αλληλογραφία ως τα Συμβούλια.

Συμβούλια τάξης, Τυπογραφείο, Κινηματογράφος, διασχολική αλληλογραφία

Τα Συμβούλια - Συμβούλιο τάξης και Συμβούλιο Σχολικής κοινότητας - είναι θεμέλια της λειτουργίας του σχολείου, της ανάπτυξης της συλλογικής ευθύνης, της πειθαρχίας, του αλληλοσεβασμού, της μη βίας και φυσικά της πολιτειότητας.

Τεχνικές, όπως το Τυπογραφείο (Σχολική εφημερίδα, Μικρά βιβλία), ο Κινηματογράφος (Ταινίες μικρού μήκους, ψηφιακή αφήγηση) αλλά και η διασχολική αλληλογραφία δίνουν ξεχωριστό νόημα στα έργα των μαθητών, τα οποία δημοσιεύονται και ανταλλάσσονται με συνεργαζόμενες τάξεις.

¹ Για την Κριτική παιδαγωγική και τον P. Freire, πρωταρχικός σκοπός της εκπαίδευσης είναι η ατομική και κοινωνική χειραφέτηση, η οποία ορίζεται ως η δυνατότητα αυτοπραγμάτωσης του ατόμου μέσα σε συνθήκες κοινωνικής ελευθερίας, αυτοπροσδιορισμού και αυτόνομης κοινωνικής δράσης, που υπαγορεύεται από την κριτική ανάλυση των κοινωνικών καταστάσεων. Προϋπόθεση για όλα αυτά είναι η δημιουργία κριτικής συνείδησης, που κατανοεί τα κοινωνικά προβλήματα και ενεργοποιεί την κοινωνική δράση με σκοπό την κοινωνική χειραφέτηση.

² Γίνονται υπεύθυνοι των εργαστηρίων, της βιβλιοθήκης, της σύνταξης των σχολικών εντύπων, της διοργάνωσης των συμβουλίων των μαθητών, του ποτίσματος, της ανακύκλωσης, της τήρησης των κανόνων της τάξης. Οι λεγόμενοι «Κανόνες της ζωής» της τάξης και του σχολείου διαπραγματεύονται (γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης) και συναποφασίζονται με τα Συμβούλια που γίνονται εβδομαδιαίως και είναι υπόθεση των μαθητών.

Στην Παιδαγωγική Φρενέ, λοιπόν, η συν-εργασία γίνεται για να ξεπεράσει τα όρια της σχολικής τάξης και αποτελεί μια ενεργή δράση για τη κοινότητα και το κοινωνικό σύνολο. Το σχολείο είναι ανοικτό, καθώς μέσα από τις συν-εργασίες των μαθητών μπορεί να παράγει γνώση και πολιτισμό για τη γειτονιά, την κοινότητα και την κοινωνία.

Συνέργεια πολλών ενηλίκων

Για την λειτουργία ενός σχολείου ανοικτού στην κοινότητα συνεργούν, εκτός από τους δασκάλους και τους γονείς, και οι άνθρωποι του πολιτισμού και της τέχνης, των Μέσων ενημέρωσης, του αθλητισμού, των δομών υγείας και πρόληψης, της σίτισης και των Δικτύων της πόλης.

Τρίπτυχο τάξη-αυλή-κοινότητα

Μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική υποστηρίζει την πρόταση του Φρενέ και συνδέει την τάξη με την αυλή και την κοινότητα και το σχολείο με τη ζωή. Το σχολείο δεν είναι πια κλειστό αλλά συνδέεται με δράσεις και διαδρομές μέσα στους ιστορικούς και δυναμικούς χώρους της πόλης. Εδώ ενισχύονται οι διαδρομές μέσα κι έξω από το σχολείο, από το σχολείο προς την κοινότητα³. Οι μαθητές εξοικειώνονται με το δημόσιο χώρο και αντιλαμβάνονται ότι τους αφορά. Με τις δράσεις τους και την συμμετοχή τους στα κοινά⁴ συν-διαμορφώνουν το περιβάλλον τους.

Συμπερασματικά, με την παιδαγωγική Φρενέ έχουμε τα εργαλεία και τις τεχνικές για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων **έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας με έμφαση στη συλλογική εργασία, την δημοκρατία και την πρόληψη της βίας**, την υπεύθυνη συμμετοχή και τον ενεργό ρόλο του μαθητή και τον καθοδηγητικό ρόλο του δασκάλου. Έχουμε, δηλαδή, την πρόταση και τα εργαλεία για ένα σχολείο κοντά στον μαθητή, ευχάριστο και δημιουργικό αλλά και, κυρίως, για ένα σχολείο που μπορεί να βλέπει έστω και μακροπρόθεσμα μια πιο ειρηνική, δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία.

Προτάσεις για την εκπαίδευση

Η Παιδαγωγική Ομάδα «**Το Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας**» με τις δράσεις της υποστηρίζει τις παρακάτω προτάσεις για την εκπαίδευση και διεκδικεί για όλες τις βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης:

Ένα δημόσιο σχολείο ελεύθερο και ανοικτό

- ▶ που θα υποδέχεται, θα σέβεται και θα αναγνωρίζει ισότιμα το κάθε παιδί και τα δικαιώματά του ανεξάρτητα από την κοινωνική του θέση, την καταγωγή ή τη θρησκεία του
- ▶ όπου τα παιδιά θα βιώνουν τη χαρά της πρωτοβουλίας, της ελεύθερης επιλογής, της δημιουργίας και του οράματος για την βελτίωση της ζωής τους μέσα από τη μάθηση και την εργασία τους στο σχολείο
- ▶ όπου δάσκαλοι και μαθητές θα συν-εργάζονται για την ανάπτυξη της κριτικής συνείδησης των μαθητών και με σκοπό την κοινωνική τους χειραφέτηση
- ▶ όπου θα αναπτύσσονται καθημερινά στη σχολική ζωή η ελευθερία, η δημοκρατία, η συνεργασία, η αλληλεγγύη, η ισότητα και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα – όχι ως γνώση αλλά ως βίωμα.

Ένα σχολείο δημοκρατικό

- ▶ όπου η τάξη και το σχολείο να λειτουργούν ως κοινότητα. Μέσα στην τάξη ως κοινότητα, θα αναπτύσσεται το δημοκρατικό πνεύμα και η ενδυνάμωση αξιών όπως ο αλληλοσεβασμός, η υπευθυνότητα, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια. (Τεχνικές για την υποστήριξη του ελεύθερου, ανοικτού και δημοκρατικού σχολείου περιγράφονται παρακάτω.)

³ Για την αρχιτεκτονική και το σχολείο της κοινότητας, βλ. Χ. Μπαλτάς «Για ένα σχολείο της κοινότητας», <http://skasiarxeio.wordpress.com>.

⁴ Στόχος είναι η συμμετοχή των μαθητών στα κοινά με τα Δημοτικά Συμβούλια των Μαθητών (βλ. Reggio) και τη Βουλή των παιδιών και των Εφήβων.

Ένα σχολείο με Παιδαγωγικές Τεχνικές, Εργαστήρια και υποδομές για την ανάπτυξη της ελεύθερης έκφρασης, της επικοινωνίας, των δράσεων, του πολλαπλού εγγραμματισμού και της πολιτειότητας

- ▶ με το Τυπογραφείο – όπου τα παιδιά εκδίδουν σχολικά έντυπα, εφημερίδα τάξης και Μικρά βιβλία και γράφουν για να εκφραστούν, να επικοινωνήσουν, να διαβαστούν από πραγματικό κοινό
- ▶ με τον Κινηματογράφο, όπου οι μαθητές καλλιεργούν τον οπτικο-ακουστικό εγγραμματισμό και εκφράζουν τις ιδέες τους μέσα από την τέχνη, αναπτύσσουν τη φαντασία τους και δημιουργούν
- ▶ με την διασχολική αλληλογραφία και τη διαδικτυακή επικοινωνία τάξεων, όπου τα έργα των μαθητών έχουν πραγματικούς αποδέκτες, ξεπερνούν τα όρια της τάξης τους, διότι ανταλλάσσονται με συνεργαζόμενες τάξεις και δημοσιεύονται
- ▶ με τη Βιβλιοθήκη ως κεντρικό και ζωτικό μέρος κάθε σχολείου με βιβλία από και για τους μαθητές
- ▶ με τα Εργαστήρια Τέχνης – ζωγραφική, θέατρο, χορός - για να αναπτύσσεται η φαντασία, η δημιουργικότητα, η έκφραση των παιδιών
- ▶ με τα Συμβούλια – Συμβούλιο τάξης και Συμβούλιο σχολικής κοινότητας - που θα είναι θεσμοί - θεμέλια της λειτουργίας του σχολείου σε όλες τις βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης για την ανάπτυξη της συλλογικής ευθύνης και της πολιτειότητας, για την επίλυση προβλημάτων, την πειθαρχία και την πρόληψη κατά της βίας στο σχολείο
- ▶ με το Σχολικό Συνεταιρισμό σε κάθε σχολείο που θα εποπτεύεται από ένα Εθνικό Γραφείο Σχολικών Συνεταιρισμών για την ανάπτυξη και ενίσχυση των δημιουργικών έργων και δράσεων.

Εδώ η συνεργασία θα αποτελεί μια ενεργή δράση για τη κοινότητα και το κοινωνικό σύνολο. Το σχολείο μέσα από τις εργασίες των μαθητών θα παράγει γνώση και πολιτισμό για τη γειτονιά, την κοινότητα και την κοινωνία.

Ένα σχολείο της συνεργασίας χωρίς ανταγωνισμό

- ▶ με την υποστήριξη της τάξης ως κοινότητα, όπου οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους και ευθύνες, βιώνουν το σχολείο τους ως υπόθεση συλλογική και δική τους
- ▶ με έμφαση στα ατομικά και συλλογικά Σχέδια εργασίας – δράσης που έχουν νόημα για τους ίδιους τους μαθητές
- ▶ με τη συνεργατική μάθηση, την ενσωμάτωση όλων των μαθητών και την αλληλοβοήθεια σε θετικό κλίμα χωρίς ανταγωνισμό.

Ένα σχολείο πολιτιστικό πολύκεντρο με συνέργεια πολλών ενηλίκων

- ▶ χωρίς κάγκελα, ανοικτό τα απογεύματα και τα Σαββατοκύριακα για δράσεις σε συνεργασία με φορείς και δίκτυα, ανοικτό, δημόσιο και λαϊκό
- ▶ όπου θα συνεργούν, εκτός από τους δασκάλους, και γονείς και οι άνθρωποι του πολιτισμού και της τέχνης, των Μέσων ενημέρωσης, των Δικτύων της πόλης, των δομών υγείας, πρόληψης, του αθλητισμού, της σίτισης.

Ένα σχολείο ανοικτό στην κοινότητα

- ▶ με ξεχωριστή αρχιτεκτονική που θα συνδέει την τάξη με την αυλή και την κοινότητα. Το σχολείο θα συνδέεται με δράσεις και διαδρομές στους χώρους της πόλης και θα αποτελεί μια «νήσο» από κτίρια τα οποία διευρύνουν τα όρια του
- ▶ με έμφαση στις διαδρομές μέσα κι έξω από το σχολείο, από το σχολείο προς την κοινότητα, στους περιπάτους και τις επισκέψεις και φιλικό στις οικολογικές διαδρομές στην πόλη με ποδήλατα.

⁵ Γίνονται υπεύθυνοι των εργαστηρίων, της βιβλιοθήκης, της σύνταξης των σχολικών εντύπων, της διοργάνωσης των συμβουλίων των μαθητών, του ποτίσματος, της ανακύκλωσης, της τήρησης των κανόνων της τάξης. Οι λεγόμενοι «Κανόνες της ζωής» της τάξης και του σχολείου διαπραγματεύονται (γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης) και συναποφασίζονται με τα Συμβούλια που γίνονται εβδομαδιαίως και είναι υπόθεση των μαθητών (βλ. Παιδαγωγική Φρενέ)

Η πρόταση της Παιδαγωγικής ομάδας «Το Σκασιαρχείο» θέτει ως κύριο στόχο στην εκπαίδευση την ανάπτυξη των δεξιοτήτων έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας με έμφαση στη συλλογική εργασία, την υπεύθυνη συμμετοχή και τον ενεργό ρόλο του μαθητή και στον καθοδηγητικό ρόλο του δασκάλου.

Για την εφαρμογή της πρότασης, χρειάζεται αλλαγή φιλοσοφίας και κουλτούρας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με αλλαγή στη διάταξη και τον εξοπλισμό της σχολικής τάξης και των χώρων για τη δημιουργία ενός ευφυούς και πλούσιου σε υλικά περιβάλλοντος, χαρούμενου και δημιουργικού, αναμόρφωση του σχολικού προγράμματος με περισσότερες διαθεματικές εργασίες, βελτίωση του συστήματος αξιολόγησης με έμφαση στις δεξιότητες και φυσικά ενίσχυση της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών προς αυτήν την κατεύθυνση.

Στην συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να υπάρχει επικέντρωση στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, στη δυναμική των ομάδων, στις παιδαγωγικές πρακτικές που προάγουν τη συνεργατικότητα, τις ενεργητικές μεθόδους μάθησης, τις διαθεματικές εργασίες, τη διαφοροποιημένη μάθηση, την εξατομικευμένη εργασία-αυτοδιόρθωση και την μάθηση μέσα στην ομάδα, με το δάσκαλο συντονιστή. Με την παιδαγωγική Φρενέ όπως επίσης και με την παιδαγωγική του Μίλτου Κουντουρά, έχουμε μια ολοκληρωμένη πρόταση και τα παιδαγωγικά εργαλεία για να υποστηρίξουμε αυτή την επιμόρφωση.

Το μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών που υποστηρίζει τις δράσεις της Παιδαγωγικής ομάδας «Το Σκασιαρχείο» και συντάσσεται με την παραπάνω πρόταση για την εκπαίδευση, έχει ικανότητες και εμπειρία και είναι σε θέση να ξεκινήσει και να υποστηρίξει την εισαγωγή της στο ελληνικό δημόσιο σχολείο.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή της παραπάνω πρότασης στο ελληνικό σχολείο είναι η υποστήριξη και η ενθάρρυνση της πολιτείας, της διοίκησης και της καθοδήγησης μέσω των προγραμμάτων σπουδών και των σχολικών συμβούλων, καθώς και η στενή συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς σε Γαλλία και Κύπρο και τα ελληνικά Πανεπιστήμια για την οργάνωση σταθερής ειδικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων.

Τέλος, η Παιδαγωγική Φρενέ θα πρέπει να ενταχθεί σε μια συνολική πρόταση για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση για την επιτυχία όλων των παιδιών σε κάθε δημόσιο σχολείο. Θα πρέπει να ξεκινάει από την προσχολική αγωγή και να καταλήγει στο Πανεπιστήμιο.

Το παραπάνω κείμενο «Όραμα και στόχοι για ένα σχολείο ανοικτό, ελεύθερο και συνεργατικό. Προτάσεις για την εκπαίδευση», δημοσιεύτηκε από την Σ. Λάχλου στις 13.5.15 στην ιστοσελίδα της Παιδαγωγικής ομάδας το Σκασιαρχείο και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Παιδεία και Κοινωνία στις 28 Φεβρουαρίου 2016.

1.2. Δίκτυο Συνεργατικών Σχολείων με την Παιδαγωγική Freinet. Σκοπός – στόχοι και λειτουργία

Η Παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας» σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς της Ελληνικής Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης δημιουργεί Το Δίκτυο Συνεργατικών Σχολείων με την Παιδαγωγική Freinet. Το δίκτυο υλοποιείται για πρώτη φορά τη σχολική χρονιά 2015-2016.

Σκοπός - στόχοι

Σκοπός του Δικτύου είναι να δημιουργήσουμε μια «μικρή κιβωτό» ιδεών και παιδαγωγικών αντιλήψεων για ένα σχολείο ελεύθερο, ανοικτό και συνεργατικό με έμφαση στις δεξιότητες έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας.

- ▶ με την καλλιτεχνική έκφραση και τον κινηματογράφο
- ▶ με το τυπογραφείο και τα σχολικά έντυπα (σχολική εφημερίδα, Μ. βιβλία)
- ▶ με τη συνεταιριστική κοινότητα τάξης και με τα μαθητικά Συμβούλια σε κεντρικό ρόλο για τη λειτουργία της τάξης και του σχολείου
- ▶ με τα παιδιά να βιώνουν τη δημοκρατία στο σχολείο τους, να συν-διαμορφώνουν το περιβάλλον τους με τις δράσεις τους και
- ▶ με τα παιδιά να είναι οι ενεργοί, υπεύθυνοι και χειραφετημένοι πολίτες του σήμερα και του αύριο.

Μεθοδολογία, οργάνωση Δικτύου

Α) Οι εκπαιδευτικοί του Δικτύου συγκροτούμε Παιδαγωγικές - Συντονιστικές ομάδες ανά εκπαιδευτική βαθμίδα και ανά γεωγραφική περιοχή με στόχο τη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση σε θέματα Παιδαγωγικής Freinet και την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών. Επίσης, συμμετέχουμε σε ειδικές βιωματικές επιμορφωτικές συναντήσεις - ημερίδες, που μας προσφέρουν τα εφόδια για να μπορέσουμε να μεταφέρουμε τις δεξιότητές μας στους μαθητές/τριες.

Β) Σε επίπεδο σχολείου, συνεργαζόμαστε με την εκπαιδευτική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, μαθητές-ριες, γονείς) ώστε να εφαρμόζουμε τη συνεργατική μάθηση με τις αρχές της παιδαγωγικής Freinet.

Γ) Στο τέλος της σχολικής χρονιάς σε μια κοινή συνάντηση καθηγητές-ριες και μαθητές-ριες παρουσιάζουμε πρακτικές και απόψεις της δουλειάς που πραγματοποιήσαμε.

Η οργάνωση, ο συντονισμός και η συνεργασία γίνεται περιοδικά από όλα τα μέλη του Δικτύου, δημοκρατικά, ισότιμα και χωρίς ιεραρχική δομή. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με τη σύμφωνη γνώμη των μελών του Δικτύου.

Διάρκεια και χρονοδιάγραμμα ανάπτυξης

Απρίλιος - Μάιος 2016: δηλώσεις συμμετοχής εκπαιδευτικών, συγκρότηση Παιδαγωγικών ομάδων.

Απρίλιος - Ιούνιος 2016: επιμορφωτικές συναντήσεις και υποστηρικτικές δράσεις για τους εκπαιδευτικούς του δικτύου.

Σεπτέμβριος 2016 - Ιούνιος 2017: συναντήσεις Παιδαγωγικών ομάδων μία φορά το μήνα, εφαρμογές στα σχολεία.

Απρίλιος - Ιούνιος 2017: κοινές συναντήσεις εκπαιδευτικών και μαθητών για ανταλλαγή πρακτικών, απόψεων και προτάσεων.

Συνεργάτες για την υλοποίηση του δικτύου και τις ειδικές επιμορφωτικές συναντήσεις

Παιδαγωγική ομάδα για τη διάδοση της Παιδαγωγικής Φρενέ στην Ελλάδα «Το Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας», Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Συνεταιριστικό Ινστιτούτο του Μοντέρνου Σχολείου – Παιδαγωγική Φρενέ Γαλλίας (ICEM-Pédagogie Freinet).

Οικονομικά – Χρηματοδότηση: Το δίκτυο υλοποιείται με την εθελοντική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων.

Το παραπάνω κείμενο είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα του Δικτύου <http://diktyofreinetgr.wixsite.com/diktyofreinet>

Συναντήσεις των παιδαγωγικών ομάδων του Δικτύου

Οι συναντήσεις γίνονται μια φορά το μήνα και είναι τρίωρες. Οι ομάδες της Αττικής υλοποιούνται στο Μαράσλειο Δημοτικό Σχολείο και οι ομάδες της Πελοποννήσου στο Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Κόρινθο. Ακολουθεί απόσπασμα από το ημερολόγιο της 1ης συνάντησης της ομάδας Πρωτοβάθμιας Αθήνας.

«...Αρχίζουν να συγκεντρώνονται οι συνάδελφοι και συναδέλφισσες και αμέσως χωριζόμαστε σε δυο ομάδες, μια για το Νηπιαγωγείο-Δημοτικό και μια για το Γυμνάσιο-Λύκειο, με ενθουσιασμό και όρεξη για να ξεκινήσουμε.

Στο τμήμα μας, έχουμε τη χαρά να έχουμε κοντά μας 35 δασκάλους-ες και νηπιαγωγούς από σχολεία κυρίως της Αθήνας, και δυο σχολικούς συμβούλους, όλοι-ες πολλοί αξιόλογοι, με ιδέες και εμπειρίες για να μοιραστούμε...

Η αμηχανία της πρώτης συνάντησης φεύγει γρήγορα, με ένα **παιχνίδι γνωριμίας**. Είμαστε φυσικά καθισμένοι σε κύκλο. Χωριζόμαστε και γνωριζόμαστε ανά ζευγάρια. Μετά ο καθένας παρουσιάζει το «ταίρι» του και τις προσδοκίες του τελευταίου στην ομάδα.

Διαπιστώνουμε πολλά κοινά στοιχεία και κοινές επιδιώξεις, όπως το να μοιραστούμε ιδέες και προτάσεις για να γίνει το σχολείο μας ένας χώρος δημιουργικός και ευχάριστος για τα παιδιά και για εμάς, να μοιραστούμε προτάσεις ώστε τα παιδιά να ζουν αρμονικά και ειρηνικά σ'ένα συνεργατικό σχολείο.

Πράγματι, σκοπός της δημιουργίας του δικτύου είναι να έχουμε μια συνεργατική κοινότητα εκπαιδευτικών για να μοιραζόμαστε και να ανταλλάσσουμε ιδέες και προτάσεις και να χτίσουμε μαζί τις γνώσεις μας και τις αντιλήψεις μας για το σχολείο που θέλουμε: ελεύθερο, ανοικτό, συνεργατικό και χειραφετικό...

Συνεχίζουμε με **συζήτηση σχετικά με τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας του δικτύου**. Η ιδέα είναι, και συμφωνούμε όλοι σ'αυτό, οι συναντήσεις μας και οι συζητήσεις μας να γίνονται με προσομοίωση τάξης Φρενέ, δηλαδή με τα χαρακτηριστικά μιας συνεργατικής τάξης.

Η ιδέα, λοιπόν, είναι οι συζητήσεις μας να γίνονται σε ισότιμη βάση χωρίς ιεραρχία και με συνεργατικές δομές. Ο συντονισμός και οι ρόλοι να εναλλάσσονται, έτσι ώστε σε κάθε συνάντηση μια διαφορετική ομάδα εκπαιδευτικών να αναλαμβάνει την οργάνωση και το συντονισμό της επόμενης συνάντησης και να μοιράζεται τις υπευθυνότητες και τους ρόλους της συνάντησης. Όλοι μπορούν να παίρνουν πρωτοβουλίες και ευθύνες για την προώθηση του δικτύου. Το δίκτυο είναι υπόθεση όλων μας.

Συζητούμε μάλιστα και αποφασίζουμε τρόπους διάχυσης των εργασιών του δικτύου. Η Εύη και ο Τρύφωνας φτιάχνουν ομάδα και αναλαμβάνουν τη δημιουργία blog για την ανάρτηση των εργασιών των μελών του δικτύου καθώς και των φίλων του δικτύου.

Συζητούμε μάλιστα και αποφασίζουμε με ψηφοφορία κανόνες εισόδου και αποχώρησης στις συναντήσεις.

Σε όλη αυτή τη διαδικασία έχουμε βεβαίως συντονιστή, τη Σοφία, γραμματέα, τη Παυλίνα και χρονομέτρη, τον Τρύφωνα. Μιλάει όποιος-α έχει το λόγο, όποιος-α δηλαδή ζητήσει τη μπάλα που δίνεται από την Μαρία.

Μετά συζητούμε τη **γενική ημερήσια διάταξη των συναντήσεων του δικτύου** και το χρόνο που θέλουμε να αφιερώσουμε σε κάθε μέρος. Συμφωνούμε στην παρακάτω ημερήσια διάταξη για τις συναντήσεις :

1. Τι νέα; Ακρόαση και έκφραση (15')
2. Σύνδεση της προηγούμενης συνάντησης με την επόμενη και πλάνο εργασίας- επικαιροποίηση (10')
3. Συζήτηση για μία από τις φιλοσοφικές αρχές Freinet και για κάποιο άλλο θέμα σχετικό με την εμπειρία μας από την παιδαγωγική Freinet (30')
4. Διάλειμμα
5. Προτάσεις – παρουσίαση τεχνικών και εργαλείων Freinet, παρουσίαση εμπειριών, ερωτήσεις - συζήτηση (1.30')
6. Κλείσιμο – απολογισμός, προγραμματισμός επόμενης συνάντησης (20')

Μετά το διάλειμμα, έχουμε την **παρουσίαση τεχνικών**. Το λόγο έχει ο Τρύφοντας για να μας δείξει πώς εφαρμόζει την φιλοσοφία και τις τεχνικές Φρενέ στην τάξη του, στο Δημοτικό σχολείο της Κάσου: με τις ραδιοφωνικές εκπομπές των μαθητών στο «Καραβόνειρο», το γιγάντιο βιβλίο τους και την ταινία που ετοιμάζουν τα παιδιά, τα οποία χωρισμένα σε μικρές ομάδες διαλέγουν τα θέματά τους και κάνουν έρευνες για να γνωρίσουν καλύτερα την ιστορία και τις παραδόσεις και τα επαγγέλματα του τόπου τους. Μας θυμίζει τους μαθητές του Célestin Freinet στο σχολείο του, στο Bar-sur-Loup! Ακολουθούν ωραίες ερωτήσεις για τις συνθήκες εφαρμογής αλλά και για το κοινωνικό και χειραφετικό νόημα ενός τέτοιου εγχειρήματος από τη ματιά της κριτικής παιδαγωγικής. ...»

(Ημερολόγιο 1ης συνάντησης, Μαράσλειο, 23.4.16, Συντάκτης: Σ. Λάχλου)

<http://diktyofreinetgr.wixsite.com/diktyofreinet/blank-11>

Επιμόρφωση 2015-16

Κατά το σχολικό έτος 2015-16 υλοποιήθηκαν οι παρακάτω επιμορφώσεις για την Παιδαγωγική Φρενέ από την παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο» και πολλές γόνιμες συνεργασίες:

Στις 22-23 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε διημερίδα «Για ένα σχολείο ελεύθερο, ανοικτό και συνεργατικό» με προβολή ταινίας, στρογγυλό τραπέζι και βιωματικά εργαστήρια από την παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο», τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής και Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας και το Γαλλικό Ινστιτούτο.

Την Παρασκευή, στο μεγάλο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου και μπροστά σε μια κατάμεστη αίθουσα, προβλήθηκε η ταινία «Σκασιαρχείο» του J-P Le Chanois (1948). Στο στρογγυλό τραπέζι που ακολούθησε έγιναν συζητήσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών, όλοι τους πρακτικοί ερευνητές εμπλεκόμενοι στην προβληματική της ανένωσης του σχολείου, υπέρμαχοι της συνεργατικής παιδαγωγικής, εκπαιδευτικοί από το νηπιαγωγείο μέχρι το πανεπιστήμιο που συνεχίζουν στο μονοπάτι του Célestin Freinet να επιλέγουν μια παιδαγωγική που επικεντρώνεται στη συνεργασία και τον ανθρωπισμό.

Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια του Σαββάτου, περίπου 250 εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους στην παιδαγωγική Freinet συμμετέχοντας σε βιωματικά εργαστήρια που εμπύχωσαν οι πρακτικοί του Μοντέρνου Σχολείου:

Denis Morin, καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Λωρραίνης, Olivier Francomme, καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Πικαρντί – υπεύθυνοι και οι δύο του τομέα εκπαίδευσης του Συνεταιριστικού Ινστιτούτου του Μοντέρνου Σχολείου (ICEM) Παιδαγωγική Φρενέ της Γαλλίας, καθώς και τα μέλη της Παιδαγωγικής ομάδας «Το Σκασιαρχείο»: Δέσποινα Καρακατσάνη, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Χαράλαμπος Μπαλτάς, δάσκαλος στο 35ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, Στέλλα Μπαδικιάν, μαθηματικός, καθηγήτρια στο 2ο Γυμνάσιο Καισαριανής και Σοφία Λάχλου, καθηγήτρια γαλλικών στην Αττική και επιστημονική συνεργάτης στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Νίκος Θεοδοσίου, σκηνοθέτης, καλλιτεχνικός δ/ντης του Νεανικού Πλάνου και Κάμερα Ζιζάνιο, Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου για Νέους Ολυμπίας, Χρήστος Στεφάνου, εκπαιδευτικός στο 20ο Λύκειο Αθήνας, Φωτεινή Παπαρήγα, καθηγήτρια γαλλικών στα Γυμνάσια Αυλώνα και Ωρωπού και Γιάννης Φωτεινός, εκπαιδευτικός, ειδικός στο έργο του Φρενέ.

Όλοι στρατευμένοι στην καθημερινότητα στο συνεργατικό κίνημα εμπύχωσαν τα βιωματικά εργαστήρια: το «Τι νέα;», το «Συνεργατικό Συμβούλιο τάξης», τα «Μικρά βιβλία», ο «Κινηματογράφος», η «Σχολική εφημερίδα», η «Συνεργασία στην τάξη για την πρόληψη κατά της βίας», η «αρχιτεκτονική του σχολείου – τάξη, αυλή, κοινότητα»: εργαστήρια και εργαλεία συγκεκριμένα, που εφαρμόζονται άμεσα από το νηπιαγωγείο έως το πανεπιστήμιο.

Επίσης, στις 1-2 Απρίλη πραγματοποιήθηκε διημερίδα «Αναπτύσσοντας την ελεύθερη έκφραση και το συλλογικό πνεύμα στο σχολείο με την παιδαγωγική Φρενέ» από την παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο», τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής και Α΄ Αθήνας και το Γαλλικό Ινστιτούτο.

Η διημερίδα είχε σκοπό τη γνωριμία με την Παιδαγωγική Φρενέ και την ανταλλαγή ιδεών και προτάσεων για ένα σύγχρονο σχολείο με έμφαση στην ελεύθερη έκφραση, την επικοινωνία, τη συνεργασία, τη χειραφέτηση και την κριτική σκέψη του μαθητή.

Την Παρασκευή 1η Απριλίου, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, μετά την προβολή της ταινίας «Ο δάσκαλος που άφηγε τα παιδιά να ονειρεύονται», D. Losset, 2006 ακολούθησε Στρογγυλό τραπέζι με συμμετέχοντες τους Ντενί Μοράν, καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Λωρραίνης, και Ολιβιέ Φρανκόμ, καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Πικαρντί Ι. Βερν, αμφότεροι υπεύθυνοι του τομέα εκπαίδευσης του Συνεταιριστικού Ινστιτούτου

**LE MAITRE QUI
LAISSAIT LES ENFANTS
REVER**

realise par Daniel Losset

του Μοντέρνου Σχολείου-Παιδαγωγική Φρενέ της Γαλλίας (ICEM Pédagogie Freinet), καθώς και με τον Μιχάλη Παπαδόπουλο, ανώτερο σχολικό ψυχολόγο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, καθηγητή ειδικό στα προγράμματα συνεργατικής μάθησης με την παιδαγωγική Φρενέ για την πρόληψη κατά της σχολικής αποτυχίας, του λειτουργικού αναλφαβητισμού και της βίας στα σχολεία της Κύπρου, και τον Άγγελο Πατσιά, τον δάσκαλο που εφάρμοσε στο δημόσιο σχολείο του Φουρφουρά τις αρχές της ελεύθερης και συνεργατικής εκπαίδευσης. Η βραδιά στο κατάμεστο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου, έκλεισε με μια ουσιαστική συζήτηση με το κοινό, με ιδέες και προτάσεις για το ελληνικό σχολείο.

Το Σάββατο, 2 Απριλίου στο 1ο 12/θέσιο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Παν/μίου Αθηνών (Μαράσλειο), έγιναν βιωματικά εργαστήρια με θέματα τα Σχολικά συμβούλια, τα πλάνα εργασίας, τα συμβόλαια τάξης, καθώς και εργαστήρια για τον κινηματογράφο και το ραδιόφωνο στο σχολείο, τεχνικές και εργαλεία ενός δημιουργικού και συνεργατικού σχολείου.

Επιπλέον, υλοποιήθηκε ειδική τριήμερη επιμόρφωση από την Δευτέρα 4 Απριλίου έως το Σάββατο 9 Απριλίου στην Παιδαγωγική του Σελεστέν Φρενέ με θέμα: «Για ένα σχολείο ελεύθερο, ανοικτό και συνεργατικό». Συνδιοργανώθηκε από το Τμήμα Κοινωνικής & Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, το Γαλλικό Ινστιτούτο και την παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο» και υποστηρίχθηκε από τους προαναφερόμενους διακεκριμένους καθηγητές Ολιβιέ Φρανκόμ και Ντενί Μοράν, μέλη του ICEM Pédagogie Freinet σε συνεργασία με τους Σοφία Λάχλου και Γιάννη Φωτεινό από «Το Σκασιαρχείο».

Οι επιμορφούμενοι εμβάθυναν με βιωματικό τρόπο στις αρχές και τις τεχνικές Φρενέ στην εξής θεματολογία: Συμβούλια τάξης, Συμβούλια σχολικής κοινότητας, Συμβόλαια και πλάνα εργασίας, Εξατομικευμένη εργασία-αυτοδιόρθωση, Συλλογική εργασία, Ελεύθερη έκφραση.

Η επιμόρφωση πραγματοποιήθηκε σε Αθήνα και Κόρινθο

- στην Αθήνα, στο Γαλλικό Ινστιτούτο (Σίνα 31) την Παρασκευή 4 Απριλίου 17:00-20:00, την Τρίτη 5 Απριλίου 17:00-20:00 και την Τετάρτη 6 Απριλίου 17:00-20:00,
- στην Κόρινθο, στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, την Παρασκευή 8 Απριλίου 17:00-20:00 και το Σάββατο 9 Απριλίου 11:00-18:00.

Τέλος, στις 1-3 Δεκεμβρίου 2017 πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία τριήμερο αφιέρωμα στον Σ. Φρενέ για τα 50 χρόνια από το θάνατό του στο Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος. Το αφιέρωμα υποστηρίχτηκε με εισηγήσεις από τους καθηγητές του ΤΕΑΠΗ, κ. Β. Τσάφο, κ. Μ. Σφυρόερα, κ. Α. Ανδρούσου, την καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, κ. Δ. Καρακατσάνη, τον καθηγητή του ΑΠΘ, κ. Χρ. Τουρτούρα, τον καθηγητή κ. Olivier Francomme και πολλούς αξιολογους εκπαιδευτικούς.

ΔΙΗΜΕΡΑ
4-5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2018
ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΚΑΙ ΜΑΡΑΣΛΕΙΟ

**Αναπτύσσοντας την ελεύθερη έκφραση
και το συλλογικό πνεύμα στο σχολείο
με την παιδαγωγική Φρενέ»**

Διήμερο εκδηλώσεων
Προβολή της ταινίας
«Ο δάσκαλος που έφτιαξε τους μαθητές να ονειρεύονται»

Η ζωή του Σελεστέν Φρενέ, του παιδαγωγού που οι ιδέες του σημάδεψαν τη σχολική του 20ον αιώνα και επηρεαστούν να είναι επίσημη

Στρογγυλή τράπεζα
Βιωματικά εργαστήρια

Συνδιοργάνωση:
Παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο», Γαλλικό Ινστιτούτο,
Α/θμια, Λ/θμια Αντ. Αττικής, Α/θμια Α' Αθήνας, Μαρασλείο

ΕΠΙΣΤΑΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ

http://www.kalimera.gr

**ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ
ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΡΕΝΕ**

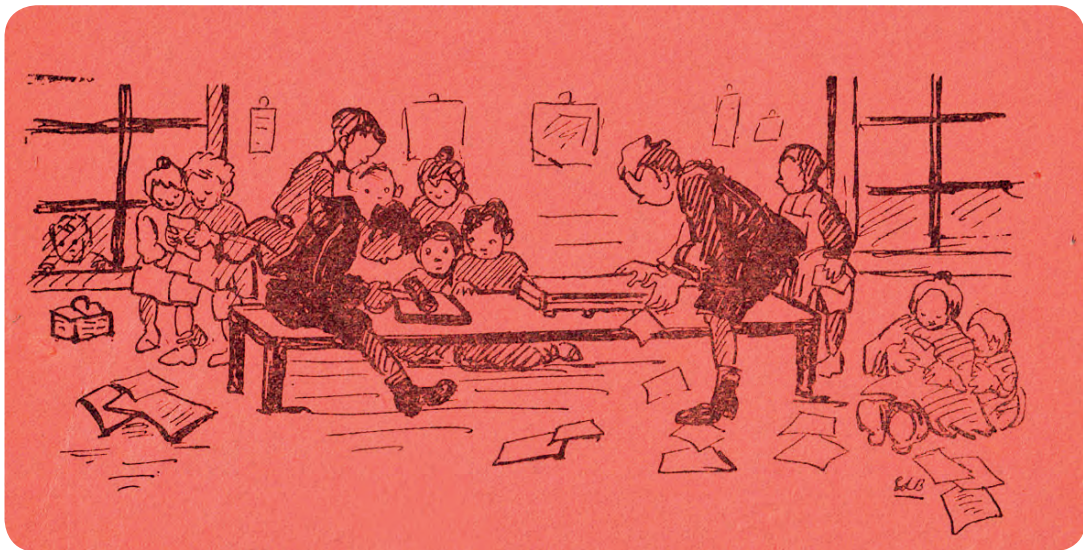
«Για ένα σχολείο ελεύθερο, ανοικτό και
συνεργατικό. **Επιμόρφωση 12 ωρών** στην
Παιδαγωγική Φρενέ»

ΑΘΗΝΑ 4-6 Απριλίου
Γαλλικό Ινστιτούτο

ΚΟΡΙΝΘΟΣ 8-9 Απριλίου
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Συνδιοργάνωση:
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου,
Γαλλικό Ινστιτούτο, Παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο»

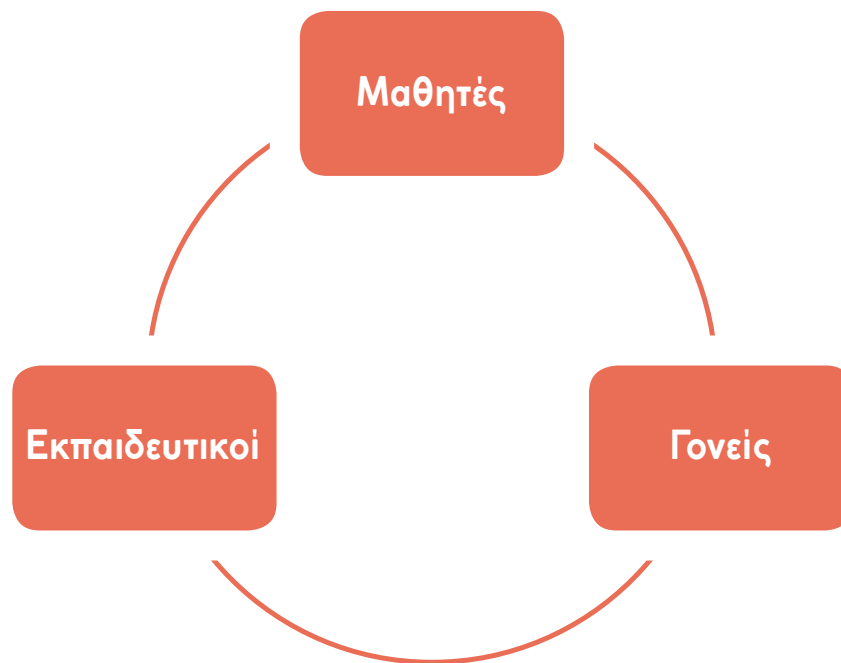
http://www.kalimera.gr

Η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

2.1. Διαμόρφωση Ομάδων και λειτουργία

Βασικός σκοπός είναι το σχολείο να λειτουργεί ως κοινότητα όπου οι αποφάσεις παίρνονται συλλογικά. Οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς στηρίζουν τους μαθητές στο να θέσουν οι ίδιοι τα θέματα που τους απασχολούν και να δώσουν από μόνοι τους λύση σε αυτά. Τα μέλη της σχολικής κοινότητας, λοιπόν, οργανώνονται σε ομάδες, οι οποίες συνεργάζονται προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν θέσει οι ίδιοι.

○ Παιδαγωγική ομάδα του δικτύου

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί από όλα τα σχολεία αποτελούν την παιδαγωγική ομάδα. Η ομάδα αυτή παίρνει μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια και συναντήσεις στις οποίες τα μέλη της παρουσιάζουν την κατάσταση στο σχολείο τους και ανταλλάσσουν απόψεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα θέματα που ανακύπτουν στην καθημερινή σχολική ζωή. Αυτή η ανταλλαγή απόψεων και στάσεων αποτελεί ένα πολύ μεγάλο πλούτο για τους εκπαιδευτικούς, καθώς λειτουργεί ανατροφοδοτικά γι αυτούς.

○ Η ομάδα των εκπαιδευτικών του σχολείου

«Στα σχολεία όπου οι συνεργατικές πρακτικές είναι διαδεδομένες μεταξύ του προσωπικού, διαπιστώνουμε πως οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν παιδαγωγικές στρατηγικές που ευνοούν την ανάπτυξη συνεργατικών δεξιοτήτων στους μαθητές τους.» (Παπαδόπουλος, 2011)

Είναι σημαντικό να υπάρχει ομάδα εκπαιδευτικών σε κάθε σχολείο που συνεργάζονται, ανταλλάσσουν απόψεις και αλληλοστηρίζονται, προκειμένου να διαχειριστούν από κοινού τα θέματα της καθημερινής σχολικής ζωής. Η ομάδα αυτή λειτουργεί πολύ υποστηρικτικά ξεκινώντας με εβδομαδιαίες συναντήσεις. Οι συναντήσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές. Είναι απαραίτητο να καλλιεργηθεί συνεργατικό κλίμα και ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς.

Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν που λειτουργώντας ως πρότυπα για τους μαθητές, αποτελούν μια ομάδα που πραγματοποιεί συναντήσεις προκειμένου να ανταλλάξουν απόψεις, να αλληλοστηρικτούν και να οργανωθούν. Η ομάδα των εκπαιδευτικών του σχολείου καταγράφει τα μέλη της και ορίζει ένα συντονιστή. Ο συντονιστής πρέπει να αλλάζει σε τακτικά χρονικά διαστήματα. Καλό είναι όλα τα μέλη της ομάδας να γίνουν συντονιστές, αν αυτό είναι δυνατό.

Ο ρόλος του συντονιστή εκπαιδευτικού

Αναλαμβάνει τον προγραμματισμό των συναντήσεων, ταξινομεί τα θέματα προς συζήτηση μετά από τις προτάσεις των συναδέλφων του, βγάζει την ημερήσια διάταξη της κάθε συνάντησης, φροντίζει να είναι όσο γίνεται πιο γόνιμες οι συζητήσεις στις συναντήσεις αναθέτοντας σε κάποιο από τα μέλη της ομάδας να κάνει τον συντονισμό των συζητήσεων, φροντίζει να κρατά κάποιος πρακτικά, καλεί έκτακτες συναντήσεις όταν η ομάδα κρίνει ότι χρειάζονται. Ο συντονιστής καλό είναι να έχει επιμορφωθεί και να είναι μέλος της παιδαγωγικής ομάδας. Ο συντονιστής παρουσιάζει στην ομάδα του παραδείγματα από άλλα σχολεία όπως έχουν συζητηθεί στις συναντήσεις της παιδαγωγικής ομάδας και θέτει στην παιδαγωγική ομάδα προς συζήτηση θέματα που τίθενται από την ομάδα του σχολείου του.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι στο δημοτικό η οργάνωση των ομάδων είναι εύκολη υπόθεση, καθώς στο κάθε τμήμα διδάσκουν λίγοι δάσκαλοι. Στο γυμνάσιο η διαδικασία αυτή είναι πιο περίπλοκη, καθώς απαιτεί την συνεργασία πολλών καθηγητών. Ωστόσο σε κάθε περίπτωση, με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αποτελέσουν και οι ίδιοι μια ομάδα που προσπαθεί να λειτουργήσει με βάση τις κοινοτικές αξίες: συντροφικότητα, συλλογικότητα, αλληλεγγύη και ισοτιμία. Η δράση αυτή βοηθά πολύ τους εκπαιδευτικούς τόσο επειδή βιώνουν πρώτα οι ίδιοι την εμπειρία που στην συνέχεια θα προσπαθήσουν να μεταδώσουν στους μαθητές τους, όσο και επειδή βελτιώνεται το κλίμα στην καθημερινή τους ζωή στο σχολείο.

○ Ομάδα τμήματος

- ▶ Στο δημοτικό κάθε δάσκαλος συγκροτεί και συντονίζει την ομάδα της τάξης του εφαρμόζοντας τις αρχές της παιδαγωγικής Freinet. Η ομάδα αυτή αποτελείται από τους μαθητές και τους γονείς του συγκεκριμένου τμήματος, καθώς και από τους δασκάλους των άλλων ειδικοτήτων που διδάσκουν στο συγκεκριμένο τμήμα.
- ▶ Στο γυμνάσιο, όπου οι διδάσκοντες σε κάθε τμήμα είναι πολλοί, η αντίστοιχη ομάδα του τμήματος συντονίζεται από τον υπεύθυνο καθηγητή του τμήματος σε συνεργασία με τους συναδέλφους του. Η ομάδα αυτή πραγματοποιεί μηνιαίες συναντήσεις με τους γονείς, με την δυνατότητα συμμετοχής ειδικού συμβούλου- ψυχολόγου, όταν ζητηθεί και του διευθυντή του σχολείου, αν το επιθυμεί.

○ Ομάδες μαθητών

Οι μαθητές κάθε τάξης εργάζονται σε ομάδες κατά την διάρκεια του μαθήματος, αλλά και όλη η τάξη αποτελεί μία ομάδα με συντονιστή τον δάσκαλο. Επίσης, υπάρχουν οι ομάδες των μαθητών που συνεργάζονται στις δημιουργικές δραστηριότητες, καθώς και οι ομάδες που συμμετέχουν στα πολιτιστικά προγράμματα ή στα προγράμματα αγωγής υγείας που γίνονται παράλληλα, εφόσον λειτουργούν με την ίδια φιλοσοφία και βοηθούν στην καλλιέργεια συνεργατικού κλίματος στο σχολείο και στην τάξη.

○ Ομάδες γονέων

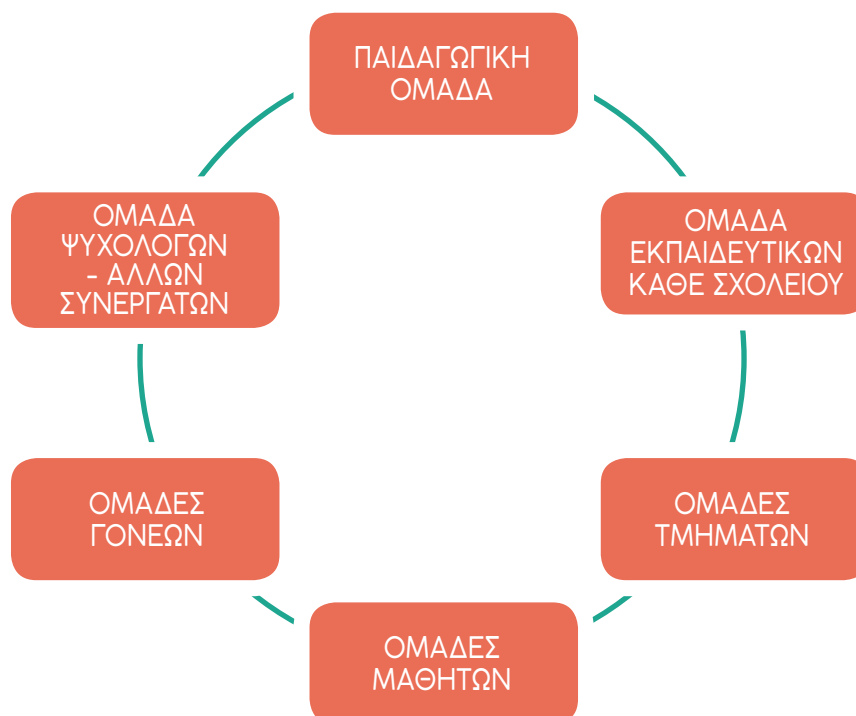
Οι γονείς παίρνουν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία, καλούνται να έρθουν στο σχολείο, όχι μόνο για να ενημερωθούν, αλλά και για να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν και να λάβουν μέρος ενεργά σε δράσεις που αφορούν την ζωή των παιδιών τους στο σχολείο. Οργανώνονται σε ομάδα που στηρίζει τις προσπάθειες των παιδιών τους και των εκπαιδευτικών.

Ένας από τους βασικούς στόχους είναι να δημιουργηθεί μια ουσιαστική γέφυρα μεταξύ του οικογενειακού και του σχολικού κόσμου του παιδιού. Στο σχολείο μεταφέρονται εμπειρίες από το σπίτι, οι οποίες αξιοποιούνται και μετατρέπονται σε αντικείμενο μάθησης.

○ Ομάδα ψυχολόγων και άλλων συνεργατών

Η συμβολή των ψυχολόγων που παίρνουν μέρος στο πρόγραμμα είναι πολύ σημαντική, καθώς με το συμβουλευτικό τους ρόλο, στηρίζουν το έργο των εκπαιδευτικών στην προσπάθειά τους να εντάξουν όλα τα παιδιά στις ομάδες των μαθητών φροντίζοντας η πρόληψη να ενταχτεί στην παιδαγωγική διαδικασία. Επίσης, συνεργάζονται με τους μαθητές - εκπαιδευτικούς και γονείς, όταν υπάρχουν θέματα συγκρούσεων, όταν αυτό ζητηθεί.

Η καλλιέργεια του συνεργατικού κλίματος μπορεί πολλές φορές να αποδειχθεί δύσκολη υπόθεση στην πράξη. Είναι πολύ σημαντικό να δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα και να προσπαθούν να εργαστούν σε ομάδες, έχοντας σαν κίνητρο ένα αντικείμενο που τους βοηθά σε αυτό (κινηματογράφος, θέατρο, κ.λπ.). Είναι πολύ βοηθητικό για τον εκπαιδευτικό να έχει την δυνατότητα να συνεργαστεί με ανθρώπους που μπορούν να διαθέσουν την αντίστοιχη τεχνογνωσία (κινηματογραφιστές, θεατρολόγοι, κ.λπ...) προκειμένου να στηριχτεί η προσπάθεια των μαθητών του.

2.2. Εφαρμογή στην σχολική τάξη

Το σχολείο πρέπει να αποτελεί χώρο δημιουργικής εργασίας, ελεύθερης έκφρασης, συντροφικότητας, συλλογικότητας, κοινωνικότητας και όχι ανταγωνισμού.

«Ενώ οι επαφές με τις οικογένειες και με διάφορους θεσμούς αποτελούν πλαίσια, μέσα στα οποία είναι σημαντικό να ανοίγεται κάποιος στη συνεργασία, η τάξη αντιπροσωπεύει το καταλληλότερο πλαίσιο που ευνοεί τη μύηση των μαθητών στο συνεργατικό μοντέλο και στις διαδραστικές πρακτικές με τους συνομήλικούς τους.

Οι προσεγγίσεις της συνεργατικής μάθησης και τα συστήματα αλληλοβοήθειας μεταξύ των συνομήλικων, όταν εφαρμόζονται στο σχολείο, συμβάλλουν στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων που τους επιτρέπουν να υιοθετήσουν πραγματικές συνεργατικές πρακτικές στην ενήλικη ζωή.» (Θεραπεύοντας το σχολείο, Μιχάλης Παπαδόπουλος, εκδ. Νήσος, 2011)

Ο δάσκαλος είναι υπεύθυνος για την οργάνωση της τάξης, του κλίματος της τάξης του και την καλλιέργεια του συνεργατικού κλίματος. Σε ένα συνεργατικό κλίμα οι μαθητές ενθαρρύνουν τις προσπάθειες των συμμαθητών τους προσφέροντας έτσι θετική ανατροφοδότηση, οπότε συνήθως βελτιώνεται η επίδοση ακόμα και των αδύνατων μαθητών, ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η επιθυμία τους για μάθηση. Αντίθετα, σε ένα ανταγωνιστικό κλίμα, όπου οι προσπάθειες μόνο των δυνατών μαθητών ενισχύονται από τον δάσκαλο, οι αδύνατοι μαθητές αποθαρρύνονται και σιγά – σιγά χάνουν την επιθυμία τους για μάθηση.

«Η ομάδα όπου μέσα το παιδί θα εργαστεί δημιουργεί στο παιδί ένα ελεύθερο περιβάλλον, όπου θα σφουρηλατήσει μια γερή προσωπικότητα, που ξέρει να δαμάζει όλες τις μικροφιλοδοξίες και τους εγωισμούς, αφού ζει μια ομαδική ζωή κι αυτήν πρέπει να εξυπηρετεί και να προάγει.» (Αγγελίδου, κ.α., Μίλτος Κουντουράς, 1976, 66).

Στην συνέχεια θα δούμε μία πρόταση για την οργάνωση της τάξης από την αρχή της χρονιάς και κατά την διάρκειά της. Προκειμένου να διευκολυνθούν όσοι εκπαιδευτικοί θέλουν να εφαρμόσουν τις δικές τους εκδοχές, προσαρμόζοντας την μεθοδολογία στο δικό τους εκπαιδευτικό στυλ, η περιγραφή γίνεται βήμα προς βήμα.

Είναι σημαντικό να αντιληφθούν οι εκπαιδευτικοί ότι προκειμένου να οργανωθεί η τάξη τους και να λειτουργεί συνεργατικά, πρέπει να αφιερωθεί χρόνος από την αρχή της σχολικής χρονιάς και καθόλη την διάρκειά της, σε διάφορες δραστηριότητες που μπορούν να συνδυαστούν με το μαθησιακό αντικείμενο. Αυτό στην πράξη είναι ίσως και το δυσκολότερο σημείο στην οργάνωση της τάξης, καθώς σε πολλές περιπτώσεις, τόσο τα παιδιά όσο και ο εκπαιδευτικός είναι συνηθισμένα σε μία ανταγωνιστική δομή.

Ο εκπαιδευτικός στην τάξη:

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να συντονίζει το μάθημά του έτσι ώστε να συμμετέχουν ενεργά όλοι οι μαθητές στη μαθησιακή διαδικασία, στην διαχείριση και στην οργάνωση της τάξης. Θα πρέπει να βοηθήσει τους μαθητές να δουν το σχολείο ως έναν ευχάριστο χώρο, στον οποίο μπορούν να συνεργαστούν, να μοιραστούν, να δημιουργήσουν, να μάθουν, να βγουν από την μοναξιά τους και ότι θα πρέπει οι ίδιοι να συμβάλλουν στην θέσπιση κανόνων και να φροντίσουν για την λειτουργία της τάξης τους χωρίς την χρήση των ποινών. Επίσης, θα πρέπει να φροντίσει να δουλευτεί με τέτοιο τρόπο το μαθησιακό αντικείμενο, έτσι ώστε να βρίσκεται όσο το δυνατό πιο κοντά στα ενδιαφέροντα των μαθητών του και να δείχνει ελκυστικό, έτσι ώστε να ενισχύεται η παρώθηση για μάθηση.

Αρχή της σχολικής χρονιάς

Το ξεκίνημα της σχολικής χρονιάς είναι πολύ σημαντικό όσον αφορά στην καλλιέργεια του κλίματος στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός είναι καλό να δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων, να φροντίσει την γνωριμία του με τους μαθητές του και των μαθητών μεταξύ τους, αν πρόκειται για εισαγωγική τάξη. Στην συνέχεια, μπορούν να οριστούν οι διαδικασίες του συμβουλίου έτσι ώστε μέσα από συζήτηση να θεσπιστούν οι κανόνες της τάξης μέσα από τα πρώτα συμβούλια.

Οι μαθητές μπορούν να χωριστούν σε ομάδες και να ξεκινήσει μια συζήτηση που να έχει ως στόχο να διερευνήσει τα ενδιαφέροντα των παιδιών και να τα συνδέσει με το μαθησιακό αντικείμενο, έτσι ώστε να γίνει μια ομαλή εισαγωγή σε αυτό.

Μία καλή τεχνική για την πρώτη γνωριμία με τους μαθητές είναι να εμπυκώσει ο εκπαιδευτικός κάποια άσκηση γνωριμίας από το θεατρικό παιχνίδι και να προτείνει έτσι στα παιδιά να παίξουν. Δύο τέτοιες ασκήσεις προτείνονται παρακάτω και βρίσκονται στο βιβλίο του Νίκου Γκόβα «Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο», εκδ. Μεταίχμιο, 2002.

Πιο συγκεκριμένα :

1η γνωριμία :

Οι μαθητές εισέρχονται στην τάξη και κάθονται στα θρανία. Ο εκπαιδευτικός τους καλωσορίζει, τους εύχεται καλή χρονιά και, αφού κάνει μια πολύ σύντομη παρουσίαση του εαυτού του, κάνει μια αναφορά στο αντικείμενο του μαθήματος με το οποίο θα ασχοληθούν κατά την διάρκεια της χρονιάς. Στην συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να παραμερίσουν τα θρανία και να τοποθετήσουν τις καρέκλες τους σε κυκλική διάταξη στο κέντρο της αίθουσας.

- ▶ 1η άσκηση: (Παραλλαγή των ασκήσεων «όνομα –μπόμπα» και το «κουβάρι»): Ο εκπαιδευτικός κάθεται και αυτός στον κύκλο, λέει το όνομά του και δίνει σε κάποιο μαθητή μία μπάλα (ή ένα κουβάρι από σπάγκο) προτρέποντας να πει και ο ίδιος το όνομά του. Ο μαθητής στη συνέχεια δίνει την μπάλα ή το κουβάρι σε άλλο μαθητή και η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι να πουν όλοι οι μαθητές το όνομά τους και κάτι που τους αρέσει χαρακτηριστικά (π.χ. μου αρέσει η σοκολάτα, η κολύμβηση κλπ.).

- ▶ 2η άσκηση: Οι μαθητές χωρίζονται σε δυάδες με κλήρωση και κάθονται σε διπλανές καρέκλες στον κύκλο. Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά λίγο χρόνο (3 – 4 λεπτά) για να συζητήσουν σε δυάδες και να μάθει ο Α όλα τα καλά του Β και τα πράγματα που είναι γι αυτόν σημαντικά. Στην συνέχεια κάθε μαθητής παρουσιάζει τον συμμαθητή του στον κύκλο. Σε περίπτωση που ο αριθμός των μαθητών είναι μονός, θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να προαναφέρει ότι θα δημιουργηθεί και μία τριάδα, εκτός των δυάδων.

1ο συμβούλιο της τάξης

Μετά από την πρώτη γνωριμία προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά να συζητήσουν θέματα που αφορούν στο πώς θα ήθελαν να είναι το σχολείο τους και να κάνουν προτάσεις πάνω στα θέματα που αφορούν την ζωή τους στο σχολείο (π.χ. τρόπους για να είναι το μάθημα ενδιαφέρον, προτάσεις για δημιουργικές δραστηριότητες, κ. λ. π...), μπορεί να προταθεί από τον εκπαιδευτικό να κάνει η τάξη το 1ο συμβούλιο. Ο στόχος, λοιπόν, του πρώτου συμβουλίου είναι τα παιδιά να μπουν σε διαδικασία συζήτησης, ανταλλαγής απόψεων και να τεθούν οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι η συζήτηση αυτή λειτουργική και για το λόγο αυτό να τηρηθούν οι όροι του συμβουλίου. Θα πρέπει να είναι ξεκάθαρο στα παιδιά ότι το συμβούλιο είναι ένας πολύ δυναμικός τρόπος για να μοιράζονται τους προβληματισμούς, τις σκέψεις και τις ιδέες τους με τους συμμαθητές τους και να αλλάζουν δημιουργικά την καθημερινότητά τους στο σχολείο δίνοντας λύσεις συνεργατικά. Καλό είναι το 1ο συμβούλιο τάξης να συντονιστεί από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος προσπαθεί να ενθαρρύνει τα παιδιά που δυσκολεύονται να πάρουν το λόγο.

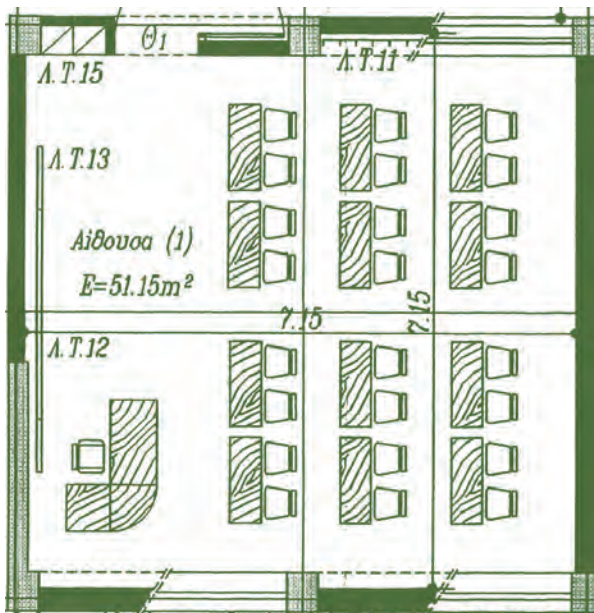
Διαμόρφωση ομάδων μαθητών

Η τάξη χωρίζεται σε τετράδες με κλήρωση. Η κλήρωση είναι ένας αμερόληπτος τρόπος κατανομής των μαθητών σε ομάδες που έχει το πλεονέκτημα ότι δεν αφήνει κανένα παιδί μόνο του. Καλό είναι να εξηγήσει ο δάσκαλος στα παιδιά ότι η συνεργασία είναι βασικός στόχος της διδασκαλίας καθώς και η καλλιέργεια των δεξιοτήτων που χρειάζονται προκειμένου να καταφέρει να συνεργαστεί κανείς με τον συμμαθητή του (ενεργητική ακρόαση, ενσυναίσθηση, επικοινωνία, αποδοχή του άλλου με την διαφορετικότητα του,...κ.τ.λ.). Ένα πολύ καλό επιχείρημα είναι ίσως ότι και στην ζωή μας σε πολλές περιπτώσεις χρειάζεται να είμαστε σε θέση να συνεργαστούμε με ανθρώπους που δεν γνωρίζουμε, επομένως καλό είναι να εξοικειωθούμε με αυτό. Επίσης, η δομή των ομάδων ισχύει για ένα μόνο μήνα, μετά γίνεται νέα κλήρωση, οπότε είναι και αυτό μία άσκηση. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η ένταξη των παιδιών σε κάποιο πολιτιστικό πρόγραμμα ή πρόγραμμα αγωγής υγείας που ή κάποια ομάδα δημιουργικών δραστηριοτήτων ή project (π.χ. θεατρική ομάδα, κινηματογραφική ομάδα, ομάδα σχολικής εφημερίδας, ομάδα ραδιοφώνου) που λειτουργεί παράλληλα, αλλά με τις ίδιες αρχές βοηθά εξαιρετικά τα παιδιά να μπουν στο κλίμα της συνεργασίας που, όπως έχει προαναφερθεί, ίσως είναι και το πιο δύσκολο σημείο στην εφαρμογή αυτού του προγράμματος στο σχολείο. Σε περίπτωση που ο εκπαιδευτικός κρίνει ότι κάποιο τμήμα είναι αδύνατο να δεχθεί την δημιουργία τετράδων με αυτόν τον τρόπο, μπορεί να το θέσει αυτό ως τελικό στόχο και να ξεκινήσει επιτρέποντας στους μαθητές να έχουν στην ομάδα τους έναν συμμαθητή της επιλογής τους και τους υπόλοιπους με κλήρωση.

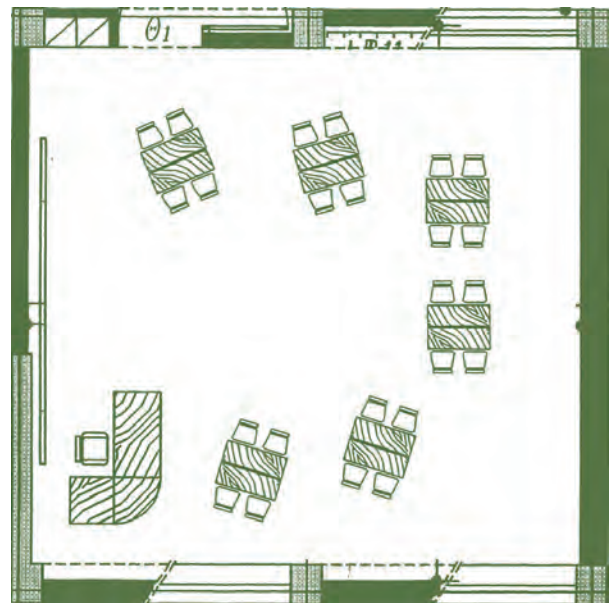
Διάταξη της τάξης

Όπως είναι γνωστό, το είδος της δόμησης του σχολικού χώρου είναι πολύ σημαντικό όχι μόνο για την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων και αξιών.

Για παράδειγμα η μακρόστενη ορθογώνια σχολική αίθουσα με την μετωπική διάταξη των θρανίων και την υπερυψωμένη έδρα του εκπαιδευτικού τονίζει την κυρίαρχη θέση του εκπαιδευτικού, διευκολύνει την επικοινωνία εκπαιδευτικού – μαθητών και εμποδίζει την διαμαθητική επικοινωνία. Αντίθετα, μια τετράγωνη αίθουσα με ημικυκλική διάταξη των θρανίων και απομακρυσμένη την (χωρίς βάθρο) έδρα, διευκολύνει την διαμαθητική επικοινωνία. (Μαλικιώση – Λοΐζου, 1993 στο Ματσαγγούρας, 2006).

Κάτοψη 1: Μετωπική διάταξη

Κάτοψη 2: Διάταξη που διευκολύνει την συνεργασία

Σημείωση: Οι κατόψεις 1 και 2 σχεδιάστηκαν από τον καθηγητή τεχνολογίας Νίκο Πρώιο, στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης στο 2ο Γυμνάσιο Μαρκόπουλου και αντιστοιχούν στις πραγματικές αίθουσες του σχολείου και στον πραγματικό αριθμό μαθητών ανά τμήμα. Μετά από συζήτηση των εκπαιδευτικών, αποφασίστηκε ότι η δεύτερη διάταξη είναι η πιο κατάλληλη για την συνεργατική μάθηση, καθώς διευκολύνει την εργασία των μαθητών σε ομάδες, επιτρέπει την συνεργασία των ομάδων μεταξύ τους, αφήνει ελεύθερη ορατότητα στον πίνακα και βοηθά τον εκπαιδευτικό να υποστηρίξει τις προσπάθειες των παιδιών, καθώς έχει την δυνατότητα να βρίσκεται σε κάθε ομάδα, καθοδηγώντας την συνεργασία, ενώ παράλληλα συντονίζει το μάθημα.

Τα θρανία της τάξης ενώνονται ανά δύο και διατάσσονται κυκλικά στο χώρο της αίθουσας με προσανατολισμό τον πίνακα, αν το απαιτεί η φύση του μαθήματος. Οι ομάδες λοιπόν συγκροτούνται από 3 ή 4 ή 5 μαθητές που συνεργάζονται προκειμένου να φέρουν εις πέρας κάποιο έργο, αλλά και όλη η τάξη είναι μια ομάδα που αποτελείται από τις ομάδες των μαθητών και συντονίζεται από τον δάσκαλο.

Εργασία σε ομάδες

Μετά την κλήρωση, λοιπόν, δίδεται λίγος χρόνος, ώστε η κάθε ομάδα να καθήσει σε θρανία, να γνωριστούν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους, να καταγράψουν τα ονόματά τους στο χαρτί και να επιλέξουν ένα όνομα για την ομάδα τους.

Ο εκπαιδευτικός αναθέτει στις ομάδες, αφού συζητήσουν, να καταγράψουν τις απαντήσεις τους σχετικά με κάποιο ερώτημα υποδεικνύοντας ουσιαστικά τον τρόπο που μπορούν να δουλέυσουν τα παιδιά στην τάξη. Ερωτήματα που θα μπορούσαν να τεθούν στις ομάδες σε αυτή την φάση μπορούν να είναι ποιος είναι ο σκοπός του μαθήματος ή της αντίστοιχης επιστήμης, για ποιον λόγο, κατά την γνώμη τους, διδάσκεται στα σχολεία, με ποιον τρόπο θα ήθελαν οι ίδιοι να το διδαχθούν, ποιο σημείο της ύλης τους φαίνεται πιο ενδιαφέρον κλπ.

Σε αυτό το σημείο, θα ήταν καλό να γίνει και κατανομή των ρόλων σε κάθε ομάδα και να γίνει συζήτηση με τα παιδιά για αυτούς τους ρόλους - αρμοδιότητες.

Ρόλοι – αρμοδιότητες στην ομάδα

Γενικότερα, για όλες τις ομαδικές δραστηριότητες κάθε ομάδα καλό είναι να έχει έναν συντονιστή, έναν παρουσιαστή που να αναλαμβάνει να παρουσιάσει στην τάξη και να δικαιολογήσει την άποψη της ομάδας, έναν γραμματέα, αν χρειάζεται να κρατήσει κάποιος σημειώσεις, και κάποιον που να μετράει το χρόνο και να κάνει υπενθυμίσεις στην ομάδα του, έτσι ώστε να καταφέρει η ομάδα να ολοκληρώσει την εργασία της στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Ο συντονιστής στην ομάδα:

Κάθε ομάδα εκλέγει έναν συντονιστή. Συνήθως, αρχικά συντονιστής γίνεται ο πιο δημοφιλής, είναι, όμως, εκ των προτέρων γνωστό ότι όλα τα μέλη της ομάδας θα γίνουν συντονιστές με την σειρά. Ο δάσκαλος καθορίζει κάθε πότε αλλάζει ο συντονιστής. Μπορεί να αλλάζει κάθε εβδομάδα ή να αλλάζει σε κάθε δραστηριότητα. Ο συντονιστής έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Κατανέμει τις επιμέρους δραστηριότητες στα μέλη της ομάδας και φροντίζει να συμμετέχουν όλα τα μέλη της ομάδας του. Για παράδειγμα, αν η εργασία έχει πολλά ερωτήματα, μπορεί να δίνει με τη σειρά το λόγο σε κάθε ένα μαθητή, ώστε να απαντήσουν όλοι σε κάτι. Αν κάποιος δεν γνωρίζει κάτι ή δίνει λάθος απάντηση, η ομάδα το συζητά και του το εξηγεί.

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και γίνεται συζήτηση σε όλη την τάξη σχετικά με αυτές.

Στην συνέχεια, μπορεί ο εκπαιδευτικός να προχωρήσει αναθέτοντας στους μαθητές μια εργασία με θέμα από το μάθημα για να δουλέψουν ομαδικά. Καλό είναι να τονίζεται στα παιδιά ότι το ζητούμενο σε κάθε περίπτωση είναι να συνεργαστούν στις ομάδες τους και να συμμετέχουν όλα τα μέλη της ομάδας. Για το λόγο αυτό στα πρώτα μαθήματα οι ομαδικές εργασίες πρέπει να είναι επιλεγμένες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών να καταφέρει να ανταποκριθεί, προκειμένου να καταφέρουν να επικεντρωθούν στο θέμα της οργάνωσης της ομάδας. Όταν οι ομάδες ολοκληρώσουν τις εργασίες τους, ένας μαθητής από κάθε ομάδα αναλαμβάνει να παρουσιάσει την απάντηση της ομάδας του. Καλό είναι στο σημείο αυτό ο δάσκαλος να παροτρύνει τους αδύνατους μαθητές να απαντήσουν και να εκπροσωπήσουν τις ομάδες τους βοηθώντας τους έτσι να συμμετέχουν στην μαθησιακή διαδικασία.

Ο αδύνατος μαθητής, λοιπόν, ωφελείται, διότι παροτρύνεται να συμμετέχει στο μάθημα τόσο από το δάσκαλο, όσο και από τους συμμαθητές του. Παράλληλα, ο καλός μαθητής ωφελείται και αυτός διότι παίρνει κατά κάποιο τρόπο το ρόλο του δάσκαλου προσπαθώντας να εξηγήσει στον συμμαθητή του, γεγονός που τον βοηθάει στην βαθύτερη κατανόηση της ύλης και του προσφέρει κίνητρο συμμετοχής στην μαθησιακή διαδικασία.

Το κλίμα στην τάξη πρέπει να είναι συνεργατικό. Οι ομάδες συνεργάζονται μεταξύ τους, προκειμένου να ολοκληρωθεί μια εργασία. Η τάξη, λοιπόν, χωρίζεται σε ομάδες που η κάθε μία έχει ένα συντονιστή, αλλά και όλη η τάξη αποτελεί μια ομάδα με συντονιστή τον δάσκαλο.

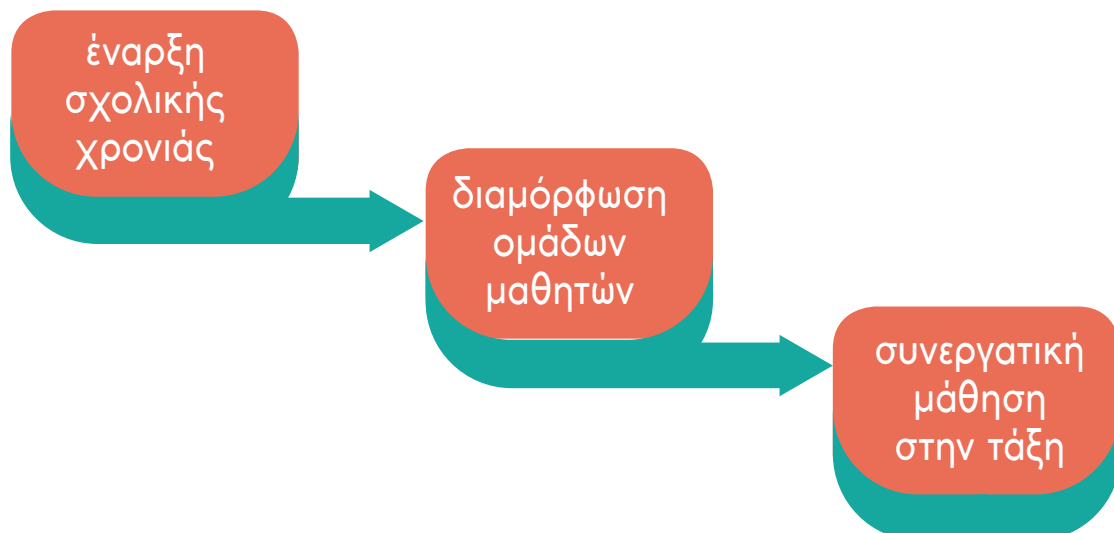
Συντονισμός του μαθήματος από μαθητή

Σε κάποια σημεία του μαθήματος ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναθέσει τον συντονισμό του σε ένα μαθητή. Η τεχνική αυτή λειτουργεί πολύ καλά στο πλαίσιο της τάξης και προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών. Συντονισμός μαθήματος από μαθητή μπορεί να γίνει π.χ. σε μία άσκηση όπου ο συντονιστής γράφει στον πίνακα την λύση μιας άσκησης δίνοντας σε κάθε βήμα τον λόγο σε κάποιο συμμαθητή του. Είναι σημαντικό το ότι με τον τρόπο αυτό εντάσσονται στην μαθησιακή διαδικασία και οι αδύνατοι μαθητές και βοηθούνται να ξεπεράσουν τους φόβους τους. Επίσης, βοηθά τον δάσκαλο να βγει από την αυθεντία του και να μετατρέψει το μάθημα σε ένα είδος συλλογικής διαδικασίας.

Στην πράξη οι περισσότεροι μαθητές θέλουν να συντονίσουν το μάθημα, γι' αυτό είναι καλό να οριστεί ένας υπεύθυνος της λίστας συντονισμού.

Ο υπεύθυνος της λίστας συντονισμού

Ο υπεύθυνος της λίστας συντονισμού ορίζεται από τον δάσκαλο, ο οποίος φροντίζει να είναι κάποιος από τους λιγότερο δημοφιλείς μαθητές. Ο μαθητής αυτός ορίζει κάθε φορά ποιος θα συντονίσει το μάθημα, σημειώνει τα ονόματα των μαθητών σε μία λίστα με την αντίστοιχη ημερομηνία και προσέχει να μην είναι συνεχώς οι ίδιοι μαθητές. Όταν όλοι οι μαθητές γίνουν μία φορά συντονιστές, αλλάζει ο υπεύθυνος της λίστας συντονισμού. Ο δάσκαλος, λοιπόν, ορίζει έναν καινούριο υπεύθυνο και η λίστα ξεκινάει από την αρχή.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ Η ΤΑΞΗ – ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

3.1. Τεχνικές για την καλλιέργεια συνεργατικού κλίματος – Μαθητικά Συμβούλια – Οι κανονισμοί στην σχολική τάξη

«Η ενεργητική συμμετοχή του μαθητή στη διαδικασία της μάθησης (μέσω της έρευνας, ανακάλυψης, επίσκεψης) καθώς και η εμπλοκή του στη διαχείριση και οργάνωση της ζωής στην τάξη, δίνουν νόημα στις δραστηριότητές του στο σχολείο και στις γνώσεις του.» (Χαρίτου- Φατούρου, 2013,70).

Στο κείμενο αυτό θα αναφερθούν τεχνικές που βασίζονται στις αρχές της παιδαγωγικής Freinet και έχουν εφαρμοστεί σε σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου. Οι τεχνικές αυτές έχουν σαν σκοπό την ενδυνάμωση του παιδιού (ενίσχυση σκέψης, καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων) και την δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος (αναβάθμιση του φυσικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος του σχολείου).

Στο σημείο αυτό είναι δόκιμο να αναφέρουμε ξανά ότι το σημαντικότερο είναι η καλλιέργεια του συνεργατικού κλίματος στην τάξη και η προάσπιση των κοινοτικών αξιών στο σχολείο. Με βάση αυτό το σκεπτικό οι τεχνικές αυτές δεν μπορούν να αποτελέσουν τίποτα περισσότερο από προτάσεις που μπορούν να εντάξουν οι εκπαιδευτικοί στις τάξεις και στα σχολεία τους, προσαρμόζοντας όμως, την εφαρμογή τους ανάλογα με το δικό τους εκπαιδευτικό στυλ, τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του σχολείου τους και τις προσωπικότητες των μαθητών τους.

Το Συμβούλιο της τάξης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην Παιδαγωγική Φρενέ η τάξη λειτουργεί ως κοινότητα, μέσα στην οποία αναπτύσσεται το δημοκρατικό πνεύμα και η ενδυνάμωση αξιών, όπως ο αλληλοσεβασμός, η υπευθυνότητα, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια σε θετικό κλίμα χωρίς ανταγωνισμό. Οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους και ευθύνες και βιώνουν το σχολείο τους ως υπόθεση συλλογική και δική τους. Τα Συμβούλια - Συμβούλιο τάξης και Συμβούλιο Σχολικής κοινότητας - είναι θεμέλια της λειτουργίας του σχολείου, της ανάπτυξης της συλλογικής ευθύνης, της πειθαρχίας, του αλληλοσεβασμού, της μη βίας και, φυσικά, της πολιτειότητας (Σ. Λάχλου, 2015).

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το κείμενο *Coopérer pour développer la citoyenneté: la classe coopérative*, 1999, του Jean LE GAL, υπευθύνου του τομέα των δικαιωμάτων του παιδιού και της πολιτειότητας στη Διεθνή Ομοσπονδία των Κινημάτων του Μοντέρνου Σχολείου –Παιδαγωγική Φρενέ (FIMEM - Fédération internationale des Mouvements d'École Moderne-Pédagogie Freinet). Η μετάφραση του αποσπάσματος είναι του Ι. Φωτεινού.

Το συμβούλιο ένας θεμελιώδης θεσμός

Το Συμβούλιο αποτελεί βασικό θεσμό της συνεργατικής τάξης, που κινείται προς την κατεύθυνση της αυτοδιαχείρισης. Τα παιδιά θεσπίζουν τους κανόνες τους, διαχειρίζονται τις συγκρούσεις, εξετάζουν τις προτάσεις που αφορούν τις δραστηριότητες και τις σχέσεις τους στους κόλπους της ομάδας. Μπορούν επίσης να ολοκληρώσουν το πλάνο εργασίας τους για την εβδομάδα ή να συζητήσουν για τα επιτεύγματα τους.

Ο πλούτος και η πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων και των σχέσεων στους κόλπους της συνεταιριστικής τάξης, απαιτούν μια καλή κοινωνική οργάνωση, αλλά και τη δημιουργία θεσμών, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες που εντοπίζονται από την ομάδα.

Σύμφωνα με τον Fernand Oury, οτιδήποτε θεσπίζει η ομάδα με βάση την καθημερινότητα που βιώνει, μπορεί να ονομαστεί θεσμός: οι «κανόνες της τάξης», τα καθήκοντα (ευθύνες, υπηρεσίες.....), οι ρόλοι (πρόεδρος, γραμματέας), η υπόσταση του καθένα, οι βάρδιες, τα πλαίσια ελεύθερου λόγου («Τι νέα», συμβούλιο)....

Μεταξύ των θεσμών αυτών το συμβούλιο κατέχει μια σημαντική θέση. Αποτελεί τη θεσπίζουσα δομή, το πλαίσιο ανταλλαγής λόγου, στο οποίο τα μέλη της ομάδας από κοινού αναλύουν τις διαφορετικές πτυχές της συλλογικής τους ζωής, παίρνουν αποφάσεις και αξιολογούν την εφαρμογή τους. Η οργάνωση του, λοιπόν, είναι θεμελιώδους σημασίας. Για να είναι αξιόπιστο, οφείλει να είναι και αποτελεσματικό.

Η οργάνωση του συμβουλίου

«Τι είναι το συμβούλιο;»

«Επιτρέπει να γίνονται σεβαστοί οι κανόνες, να κοινοποιεί τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο καθένας, να μιλάει, να προτείνει, να βρίσκονται λύσεις, να βοηθούνται όσοι αντιμετωπίζουν προβλήματα.... Όλα αυτά είναι θεμιτά, αφού δεν είναι μόνο ο δάσκαλος που αποφασίζει.»

Τα παιδιά αντιλαμβάνονται το συμβούλιο σαν ένα σημαντικό πλαίσιο πληροφόρησης, ανάλυσης, ρύθμισης και οργάνωσης, στο οποίο μοιράζονται τη συλλογική εξουσία με τον ενήλικα. Υπάρχει πραγματική δυνατότητα για αυτά να επιδράσουν άμεσα στις συνθήκες ζωής και εργασίας τους. Όμως, η εξουσία του συμβουλίου εξαρτάται από τις ικανότητες του εκπαιδευτικού να κάνει σεβαστές τις αποφάσεις του. Δεν μπορώ να μοιραστήω παρά μόνο την εξουσία που κατέχω κι εγώ ο ίδιος.

Η λειτουργία του συμβουλίου

Η ανάλυση της διαδικασίας της αυτοδιαχείρισης στο σχολείο με οδήγησε να διακρίνω τέσσερα κύρια στάδια: προτείνω, συζητώ, αποφασίζω, εφαρμόζω.

1) Πριν το συμβούλιο

Καθένας, παιδί ή ενήλικας, έχει τη δυνατότητα να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του και να διατυπώσει προτάσεις. Οποιαδήποτε θέση, είτε αφορά πρόσωπο είτε τη λειτουργία της τάξης, θα πρέπει να υποστηρίζεται με λογικά επιχειρήματα.

Σύμφωνα με το Freinet, «Όταν ένα μέλος μιας κοινότητας δηλώσει δημοσίως ότι έχει να πει, όσο σοβαρό κι αν είναι, θα πρέπει να επαινείται για την ηθική και πολιτική του τόλμη».

Μια πρόταση, για να γίνει κατανοητή από όλους και να αποτελέσει το αντικείμενο μιας σοβαρής συζήτησης, απαιτεί έναν πρότερο προβληματισμό. Αυτή η απαίτηση, φυσικά, διαμορφώνεται ανάλογα με τις ικανότητες των παιδιών.

2) Λεπτομερής προετοιμασία της διεξαγωγής

Δεν υπάρχει πρότυπο σχέδιο για τη διεξαγωγή ενός συμβουλίου... Ωστόσο, πολλοί αρχίζουν με μια υπενθύμιση και έναν έλεγχο των αποφάσεων που ελήφθησαν κατά την τελευταία συνεδρίαση. Στη συνέχεια, συνήθως, η ημερήσια διάταξη δομείται γύρω από τρεις κύριες θεματικές:

α. οι δραστηριότητες

Η αξιολόγηση των ατομικών εργασιών, τα εργαστήρια, οι ομαδικές δραστηριότητες της εβδομάδας και η εξέταση των νέων προτάσεων οδηγούν σε έναν προγραμματισμό των σχεδίων εργασίας, αλλά και την τελική διαμόρφωση του προγράμματος. Ενίοτε, προϋποθέτουν την αναδιοργάνωση του χώρου, την απόκτηση εξοπλισμού και τον ισολογισμό του συνεταιρισμού.

β. η υλική και θεσμική οργάνωση της τάξης

Για την κάλυψη των αναγκών, η οργάνωση της τάξης πρέπει να είναι πολύ δομημένη. Η λειτουργία των ομάδων, των εργαστηρίων, των διαφόρων θεσμικών οργάνων και η ανάληψη ευθυνών βρίσκονται, ως εκ τούτου, υπό συνεχή εξέταση.

γ. η ζωή στην ομάδα

Η επίλυση των συγκρούσεων και των προβλημάτων στις διαπροσωπικές σχέσεις, ο σεβασμός των κανόνων ζωής και η ενδεχόμενη αμφισβήτηση τους αποτελούν, επίσης, μια σημαντική λειτουργία του συμβουλίου.

Καθετί που βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη της επιλεγμένης ημέρας είναι θέμα συζήτησης. Όταν πρέπει να ληφθεί μια απόφαση και δεν μπορεί να επιτευχθεί συναίνεση, σε αυτή την περίπτωση γίνεται ψηφοφορία.

Ο παιδαγωγικός σχεδιασμός, η ηλικία των παιδιών, ο χρόνος που διατίθεται στο συμβούλιο, η επείγουσα ανάγκη λήψης μιας απόφασης μπορεί να οδηγήσουν στο να δοθεί προτεραιότητα σε ορισμένες περιπτώσεις σε ένα από τα θέματα της ημερήσιας διάταξης σε σχέση με ένα άλλο.

3) Ο ρόλος του δασκάλου

Ο ρόλος του δασκάλου αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχία, αλλά είναι δύσκολο να μετρηθεί. Απαιτείται πολλή προσοχή, ώστε να δοθεί χώρος στους απαραίτητους ψηλαφισμούς, αλλά και να αποφευχθούν παράλληλα αποθαρρυντικές αποτυχίες: χρειάζεται να δίνει στην ομάδα όσο το δυνατόν περισσότερες πρωτοβουλίες, αλλά και να την κατευθύνει προς την αυτονομία της, να παρεμβαίνει για να βοηθήσει να διευκρινιστεί ένα πρόβλημα είτε να επιλεγεί μια λύση ή για τη διαχείριση ταραχών... αλλά και να αρνείται, εξηγώντας, όμως, τους λόγους της άρνησής του, τις αποφάσεις που αντιτίθενται στους σκοπούς, τις αρχές και τις αξίες της τάξης.

4) Ο σεβασμός των αποφάσεων

Οι αποφάσεις, που είναι αποτελέσματα επιλογής με διαύγεια ύστερα από σκέψη, πρέπει να εφαρμόζονται: ο καθένας είναι αλληλέγγυα συνυπεύθυνος με τους άλλους. Ο δάσκαλος είναι ο εγγυητής των αποφάσεων, όμως τα παιδιά οφείλουν επίσης να συμβάλλουν σε αυτές, αφενός εκτελώντας τις προβλεπόμενες εργασίες τους, και αφετέρου αναλαμβάνοντας ευθύνες, η χρησιμότητα των οποίων έχει προσδιοριστεί από πριν. Αυτό είναι το μερίδιο του καθένα για τη συμμετοχή του στο συνεταιρισμό.

Η άσκηση εξουσίας για τη λήψη αποφάσεων συνεπάγεται και την υποχρέωση να συμμετοχής στην εφαρμογή τους. Κάθε ένας συμμετέχει ανάλογα με τις δυνατότητες του.

Δημιουργία συνθηκών για εφαρμογή

Αρχικά, χρειάζεται να καλλιεργήσουμε στα παιδιά την επιθυμία να γίνει το συμβούλιο, να δημιουργήσουμε την ανάγκη για αυτή τη συνάντηση που δεν γνωρίζουν, να τα κάνουμε να αναρωτηθούν: «Ποιος είναι το συμβούλιο;»(4). Αυτό αποτελεί μια αναγκαιότητα, προκειμένου να συμμετάσχουν στο συμβούλιο με όλη τους τη θέληση. Μάλιστα, είτε μπορεί να γίνει άμεσα είτε μπορούμε να περιμένουμε την εφαρμογή των δραστηριοτήτων εκείνων που ευνοούν την ανταλλαγή και τη συνεργασία.

Για παράδειγμα, αν τύχει ένα παιδί να έλθει για να αναφέρει ένα πρόβλημα ή να κάνει μια πρόταση, πείτε του «Θα μιλήσουμε στο συμβούλιο!». Κάποια άλλη στιγμή επίσης, μπορεί να τύχει να απαντήσετε: «Θα τα πούμε στο συμβούλιο, τη Δευτέρα!»

Την ημέρα του συμβουλίου, θα πρέπει να είναι όλα έτοιμα: οι καρέκλες να είναι τοποθετημένες σε κύκλο, να υπάρχουν οι κανονισμοί κατανομής του λόγου και η ημερήσια διάταξη ... Πρόκειται για κάτι το επίσημο.

«Το συμβούλιο είναι ανοιχτό! Έχετε το δικαίωμα να πείτε ό,τι θέλετε σχετικά με τη ζωή της τάξης.»

Jean LE GAL, 1999.

Το Συμβούλιο στην Συνεργατική τάξη

Όπως είπαμε το 1ο συμβούλιο μπορεί να γίνει στην αρχή της σχολικής χρονιάς προκειμένου να οργανωθεί η θέσπιση και η λειτουργία του. Κανονικά το συμβούλιο πρέπει να γίνεται μία φορά την εβδομάδα προκειμένου να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να θέτουν και να συζητούν θέματα από την καθημερινή σχολική ζωή και να οργανώνουν δράσεις σε εβδομαδιαία φάση. Είναι σημαντικό να αντιληφθούν οι εκπαιδευτικοί την αναγκαιότητα του συμβουλίου και να προσπαθήσουν να το εντάξουν στο σχολικό πρόγραμμα ως παιδαγωγική διαδικασία απαραίτητη για την κοινωνικοποίηση του παιδιού και την λειτουργία του σχολείου ως κοινότητα. Στο δημοτικό είναι σχετικά εύκολο να γίνει αυτό, αφού μπορεί να ενταχθεί στο πρόγραμμα της ευέλικτης ζώνης. Στο γυμνάσιο μπορούν οι μαθητές εκτός από το μηνιαίο προγραμματισμένο συμβούλιο τάξης να κάνουν ένα ακόμα τις ημέρες που τελειώνουν νωρίτερα (την τελευταία ώρα), σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς. Με τον τρόπο αυτό θα έχουν δύο συμβούλια το μήνα.

Στα συμβούλια της τάξης:

- ▶ Συζητούνται τα θέματα της ημερήσιας διάταξης και τηρούνται πρακτικά.
- ▶ Διατυπώνονται οι κανόνες της συνεργασίας.
- ▶ Γίνεται απολογισμός της εργασίας που πραγματοποιήθηκε στην εβδομάδα που πέρασε και προγραμματισμός της εργασίας για την επόμενη εβδομάδα.
- ▶ Ενημερώνονται οι μαθητές για τα σπουδαιότερα γεγονότα του επταμέρου που συμβαίνουν στον κόσμο και συζητούν.
- ▶ Δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα να εκφράσουν τις ανάγκες και τις πνευματικές ανησυχίες τους στο πλαίσιο της σχολικής ζωής κ.ά.

Το κουτί επικοινωνίας

Είναι πολύ σημαντικό να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να εκφράζονται και να γνωρίζουν ότι μπορούν να θέσουν τα αιτήματά τους τις ιδέες τους, τις απόψεις τους σε συζήτηση με τους συμμαθητές τους και να εξασκηθούν στο να επιχειρηματολογούν για να υποστηρίξουν τις θέσεις τους. Στην τάξη, λοιπόν, μπορεί να υπάρχει ένα κουτί στο οποίο κάθε μαθητής έχει το δικαίωμα να ρίξει μία πρόταση για συζήτηση στο συμβούλιο.

Η πρόταση μπορεί να είναι ένα αίτημα, μία ιδέα για μία ομαδική δραστηριότητα (διακόσμηση της τάξης, δημιουργία βιβλιοθήκης, αλληλογραφία με άλλα σχολεία,..κ.λπ.) ή οποιοδήποτε θέμα προκύπτει από την καθημερινή σχολική ζωή και μπορεί να γραφεί και ανώνυμα, όμως, θα πρέπει ο μαθητής ή οι μαθητές που κάνουν την πρόταση να υποστηρίξουν τις απόψεις τους στο συμβούλιο. Εδώ μπορεί να ανατεθεί σε κάποιον μαθητή να είναι υπεύθυνος του κουτιού επικοινωνίας, το οποίο κατέχει μία συγκεκριμένη θέση μέσα στην τάξη.

Ρόλοι στο συμβούλιο:

Η ανάθεση των ρόλων (επαγγελματών) στους μαθητές είναι μία πολύ καλή τεχνική και έχει σκοπό να εντάξει όλους τους μαθητές στην παιδαγωγική διαδικασία και να φέρει το παιδί πιο κοντά στο σχολείο. Καλό είναι να γίνεται προσπάθεια από τον εκπαιδευτικό, με όσο το δυνατό πιο διπλωματικό τρόπο, η ανάληψη των ρόλων να γίνεται από τα παιδιά που έχουν δυσκολία να ενταχτούν στην ομάδα της τάξης. Με τον τρόπο αυτό δίνεται ένα κίνητρο στα παιδιά αυτά να προσπαθήσουν να συνεργαστούν και να μην απογοητεύονται, αφού επιτέλους οι συμμαθητές τους τους προσέχουν, τους δίνουν το λόγο, τους παροτρύνουν να υπερασπιστούν και αυτοί την τάξη τους.

Ο υπεύθυνος του κουτιού επικοινωνίας:

Είναι ένας εθελοντής μαθητής ο οποίος συμπληρώνει μία λίστα με τα ονόματα των συμμαθητών του που θέτουν στο κουτί τις προτάσεις τους. Ο υπεύθυνος φροντίζει να υπάρχει το πολύ ένα αίτημα από κάθε συμμαθητή του και παροτρύνει τους μαθητές που, κατά την γνώμη του, συμμετέχουν λιγότερο στην παιδαγωγική διαδικασία του συμβουλίου να εκφράσουν τις απόψεις τους και να τις ρίξουν στο κουτί και να ετοιμαστούν για να επιχειρηματολογήσουν πάνω σε αυτές στο συμβούλιο.

Από το κουτί επικοινωνίας προκύπτουν θέματα για το συμβούλιο της τάξης του. Ο γραμματέας του συμβουλίου ζητά βοήθεια από ένα συμμαθητή του προκειμένου να καταγράψουν τις προτάσεις για την ημερήσια διάταξη του συμβουλίου.

Ο συντονιστής στο συμβούλιο:

Ο συντονιστής κηρύσσει το άνοιγμα και το κλείσιμο του συμβουλίου και δίνει το λόγο στα παιδιά που θέλουν να μιλήσουν, αφού φτιάξει μια λίστα με τα ονόματα των παιδιών που θέλουν να πάρουν το λόγο. Υπενθυμίζει στα παιδιά κατά την έναρξη του συμβουλίου τους κανόνες του συμβουλίου:

- Ακούμε αυτόν (ή αυτήν) που μιλάει χωρίς να επεμβαίνουμε ή να σχολιάζουμε
- Ζητάμε το λόγο όταν θέλουμε να μιλήσουμε
- Τα παιδιά που έχουν μιλήσει λιγότερο έχουν προτεραιότητα
- Όσοι (ή όσες) ενοχλήσουν τρεις φορές δεν έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν
- Τα θέματα του συμβουλίου παραμένουν στην τάξη, δεν βγαίνουν έξω από αυτή και οι αποφάσεις του είναι σεβαστές από όλους.

Ο συντονιστής πρέπει:

- να φροντίζει να γίνει σωστή κατανομή του χρόνου την ώρα του συμβουλίου,
- να ξαναδιαβάσει τις αποφάσεις του τελευταίου συμβουλίου• στην περίπτωση που δεν έχουν γίνει σεβαστές, να ξανασυζητηθούν,
- να δώσει το λόγο στα παιδιά που έχουν κάνει μια πρόταση,
- να ρωτήσει «Ποιος ή ποια δεν συμφωνεί;»
- εάν κανένα παιδί δεν σηκώσει το χέρι, να δηλώσει ότι η απόφαση ελήφθη
- αν υπάρχουν παιδιά που είναι «κατά» να ζητήσει να εξηγήσουν τον λόγο και επίσης να προτείνουν μια καινούρια ιδέα,
- να ρωτήσει πώς θα υλοποιηθούν οι αποφάσεις,
- να ζητήσει από τον/την γραμματέα να ξαναδιαβάσει τις αποφάσεις που ελήφθησαν
- να κλείσει το συμβούλιο.

Τι πρέπει να αποφεύγει:

- να δίνει το λόγο στα ίδια πρόσωπα
- να αποφασίζει ο ίδιος στη θέση του συμβουλίου
- να ευνοεί εκείνες τις προτάσεις που θεωρεί ο ίδιος σημαντικές
- να αφήνει όσους/όσες συμμετέχουν να μιλάνε πολλές φορές για το ίδιο θέμα
- να αφήνει τους ομιλητές/τις ομιλήτριες να βγαίνουν εκτός θέματος
- να αφήνει κάποια παιδιά να επιβάλουν τις ιδέες τους

Να σημειώσουμε εδώ ότι καλό είναι ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τους λιγότερο δημοφιλείς μαθητές να συντονίζουν το συμβούλιο και να τους ενθαρρύνει καθόλη την διάρκεια του συμβουλίου. Στο γυμνάσιο που υπάρχει εκλεγμένος πρόεδρος της τάξης, ο οποίος συνήθως είναι δημοφιλής μαθητής καλό είναι να συνεργαστεί με τον συντονιστή και να τον βοηθήσει στο έργο του. Ο συντονιστής πρέπει να αλλάζει σε κάθε συμβούλιο για παιδαγωγικούς λόγους.

Ο **γραμματέας** πρέπει να αντιληφθεί ότι ο ρόλος του είναι πολύ υπεύθυνος. Εκτός από την ημερήσια διάταξη και το πρακτικό του συμβουλίου συντάσσει κείμενο, όταν το συμβούλιο κρίνει ότι απαιτείται σχέδιο δράσης.

- Η ημερήσια διάταξη αναφέρει τα προς συζήτηση θέματα.
- Το πρακτικό αναφέρει τα θέματα που συζητήθηκαν, τις προτάσεις και τις αποφάσεις που πάρθηκαν.
- Το σχέδιο δράσης διαμορφώνεται όταν υπάρχει κάποιο σοβαρό θέμα και αναφέρει στόχο, δραστηριότητες που προγραμματίζονται, προκειμένου να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος στόχος και τέλος αξιολόγηση που γίνεται από τους μαθητές σε επόμενο συμβούλιο.

Ο γραμματέας μπορεί να ζητήσει βοήθεια από κάποιον συμμαθητή του για να βγάλει εις πέρας το έργο του. Στο γυμνάσιο μπορεί ο γραμματέας της τάξης να συνεργαστεί με κάποιο συμμαθητή του. Γραμματέας είναι καλό να είναι κάποιος μαθητής που δεν είναι απαραίτητα καλός μαθητής και θα έχει έτσι την δυνατότητα να επιβραβευτεί στη συνέχεια για την προσπάθειά του.

Ο υπεύθυνος του χρόνου

Σε κάθε συμβούλιο υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος και συγκεκριμένος χρόνος που μπορεί κάθε ομιλητής να εκφραστεί. Παίρνει το λόγο από τον συντονιστή κρατώντας ένα αντικείμενο (ραβδί, χάρακα, κ.λπ.) και έχει 2 ή 3 λεπτά στην διάθεσή του για να μιλήσει. Ο εκπαιδευτικός αναθέτει σε ένα από τα παιδιά που δυσκολεύονται να είναι υπεύθυνα να κρατούν το χρόνο και να το αναφέρουν στους συμμαθητές τους, όταν ο χρόνος τελειώνει. Δεν έχει κανείς δικαίωμα να μιλήσει, αν δεν κρατά το ραβδί, αν δεν του έχει δοθεί, δηλαδή ο λόγος στο συμβούλιο από τον συντονιστή. Το ραβδί μπορεί να το δίνει στα παιδιά που έχουν το λόγο ένας συμμαθητής τους (υπεύθυνος του λόγου).

Να σημειώσουμε εδώ ότι πρέπει να είναι ξεκάθαρο στα παιδιά ότι το συμβούλιο λειτουργεί πάντα σύμφωνα με τις αρχές της δημοκρατίας, επομένως, η οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνεται μετά από ψηφοφορία καταγράφεται.

«Τα μαθητικά συμβούλια αποτελούν ένα βασικό εργαλείο κατασκευής των πολιτικών δεξιοτήτων των μαθητών και εμπειρίας των αρχών της άμεσης δημοκρατίας. Χωρίς να περιορίζονται σε μέσα κατευνασμού της σχολικής ζωής, ρυθμίζουν καθημερινά το σύνολο της σχολικής ζωής. Με αυτή την έννοια επιτρέπουν έναν αυτο-διακανονισμό...» (Carra, 2007, 60).

Το συμβούλιο είναι μία πολύ καλή τεχνική που βοηθά στη βελτίωση του κοινωνικού κλίματος στην τάξη και στην ανάπτυξη καλών διαπροσωπικών σχέσεων τόσο ανάμεσα στους μαθητές, όσο και ανάμεσα στους μαθητές με τους εκπαιδευτικούς τους. Επίσης, αποτελούν εργαλείο πρόληψης της σχολικής βίας και οδηγούν σε μείωση των συγκρούσεων. Ταυτόχρονα, καλλιεργούνται οι κοινωνικές δεξιότητες του παιδιού, καθώς μπαίνει στην διαδικασία να σκέφτεται γι αυτά που του συμβαίνουν, να τα μοιράζεται με τους συμμαθητές και τον δάσκαλό του, να εκφράζεται μπροστά στην ομάδα, να κάνει σχέδια, να θέτει προτάσεις, να συνεργάζεται για να δημιουργεί, να βοηθά και να στηρίζει τους συμμαθητές του, να στηρίζεται στους συμμαθητές του. Το συμβούλιο της τάξης, όπως και κάποιες άλλες τεχνικές, όπως το «Τι νέα» και ο «Απολογισμός» βοηθούν το παιδί να αισθάνεται ότι δεν είναι μόνο του μέσα στο σχολείο του, στην κοινωνία του, στην ζωή του.

Τι νέα:

Το «**Τι Νέα;**» είναι ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που δίνεται στην τάξη προκειμένου οι μαθητές να μιλήσουν για αυτά που τους συμβαίνουν και θεωρούν σημαντικά μέσα κι έξω από το σχολείο και προτείνεται από τον δάσκαλο στην αρχή του μαθήματος βοηθώντας έτσι στην έναρξη της διδακτικής ώρας τα παιδιά να μπουν στην διαδικασία της συζήτησης. Το «**Τι Νέα;**» φέρνει στη τάξη τα θέματα από τον έξω κόσμο και βοηθά στην εξοικείωση του παιδιού με το σχολείο του. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ορίσει την συχνότητα με την οποία γίνεται το «**Τι Νέα;**» στην τάξη, καλό, όμως, είναι ο χρόνος να είναι τακτικός και συγκεκριμένος (π.χ. δέκα λεπτά στην αρχή κάθε εβδομάδας, ή κάθε Δευτέρα και Πέμπτη κ.λπ.). Στην περίπτωση που υπάρχουν πολλοί μαθητές που θέλουν να μιλήσουν μπορεί να οριστεί ένας υπεύθυνος που θα δίνει τον λόγο στους μαθητές που δεν μίλησαν την προηγούμενη φορά. Η συζήτηση στο «**Τι νέα**» καλό είναι να συντονίζεται από μαθητή και, όπου χρειάζεται, να βοηθά ο δάσκαλος. Είναι σημαντικό ο δάσκαλος να παροτρύνει τα παιδιά που συνήθως δεν εκφράζονται να συμμετέχουν.

Το «Τι Νέα;» είναι μια χρονική στιγμή προφορικού λόγου που αφήνει τις πληροφορίες να μπουν μέσα στην τάξη. Επιτρέπει:

- να διηγηθούμε αυτό που έχουμε ζήσει, αυτό που έχουμε δει ή έχουμε ακούσει
- να δείξουμε ένα αντικείμενο που μας αρέσει
- να παρουσιάσουμε αυτό που έχουμε δημιουργήσει, αυτό που έχουμε πετύχει
- να παίξουμε ένα όργανο, να παρουσιάσουμε ένα τραγούδι
- να διαβάσουμε ένα κείμενο ή ένα ποίημα που μας άρεσε
- να μιλήσουμε για την επικαιρότητα, γι' αυτό που συμβαίνει στον κόσμο
- να μας ακούσουν οι συμμαθητές και συμμαθήτριες μας
- να ακούσουμε αυτό που μπορεί να ενδιαφέρει πολύ κάποια άλλα παιδιά.

Το «Τι Νέα;» μας μαθαίνει:

- να σκεφτόμαστε γι' αυτό που θέλουμε να πούμε καθώς και για ό,τι λέγεται,
- να μιλάμε μπροστά σε μια ομάδα και να γινόμαστε κατανοητές/κατανοητοί,
- να θέτουμε ερωτήσεις ή να απαντάμε σε ερωτήσεις,
- να βρίσκουμε ιδέες για να γράφουμε κείμενα, να δημιουργούμε στα μαθηματικά, την τέχνη, την ποίηση, την φιλοσοφία, την γεωγραφία, την ιστορία, τις επιστημονικές έρευνες, ...
- να μην νιώθουμε μόνοι/μόνες μας στην τάξη, στο σχολείο μας, στη γειτονιά μας, στην πόλη μας, στη χώρα μας, στον κόσμο.

Για να συντονίσει (εμφυχώσει) ένας μαθητής το « Τι νέα» μπορεί:

- να αναζητήσει έναν/μία γραμματέα που σημειώνει πάνω στο ειδικό τετράδιο για το «**Τι Νέα;**» τις παρεμβάσεις (όνομα και τίτλος)
- να θυμίσει τους κανόνες: «Μπορούμε να μιλήσουμε για ένα γεγονός, να διηγηθούμε μια ιστορία, να διαβάσουμε ένα άρθρο από την επικαιρότητα, να παρουσιάσουμε ένα αντικείμενο ή ένα ζώο, να δείξουμε μια φωτογραφία, κ.ά.»
- να δώσει τον λόγο σ' εκείνες/-ους που τον έχουν ζητήσει (με προτεραιότητα σ' όσους/-ες δεν πρόλαβαν να μιλήσουν την τελευταία φορά)
- να ρωτήσει «Ποια/Ποιος θέλει να ρωτήσει κάτι;»
- να ρωτήσει αν κάποιος/κάποια θέλει να χρησιμοποιήσει αυτή την παρέμβαση (αν ναι, πρέπει να το σημειώσετε στο πλάνο εργασίας που είναι αναρτημένο στον τοίχο)
- να προσέξει να μην ξεπεράσετε τον ορισμένο χρόνο

- να προσπαθήσει να μιλήσουν όλα τα παιδιά που ζήτησαν τον λόγο
- να περνάει από το ένα θέμα στο άλλο λέγοντας «Σταματάμε τώρα γι' αυτό το θέμα»
- όσοι/όσες δεν πρόλαβαν να μιλήσουν έχουν προτεραιότητα για το επόμενο (ο/η γραμματέας σημειώνει τα ονόματά τους)
- να κλείσει το «**Τι Νέα;**»

Αυτό που μπορούν να κάνουν οι μαθητές μετά από την συμμετοχή τους στο «Τι Νέα;»:

- να προτείνουν μια παρουσίαση, μια έρευνα ντοκουμέντων
- να κάνουν μια έρευνα στο περιβάλλον τους
- να γράψουν ένα ελεύθερο κείμενο, ένα ποίημα
- να δημιουργήσουν μια καλλιτεχνική παραγωγή
- να εφεύρουν μια μαθηματική δημιουργία
- να αλληλογραφήσουν με ένα άλλο παιδί
- να ετοιμάσουν μια συζήτηση/αντιμαχία, μια φιλοσοφική συζήτηση

Δεν είναι απαραίτητο να γίνει κάτι από τα παραπάνω, αν υπάρχουν όμως ιδέες και χρόνος, μπορούν κάποια από αυτά τα θέματα να δουλευτούν στην τάξη σε ομάδες ή να συζητηθούν ως προτάσεις σε κάποιο συμβούλιο.

Ο απολογισμός

Στο τέλος οποιασδήποτε δραστηριότητας (συζήτηση, συμβούλιο, δημιουργική εργασία, εργασία σε ομάδες, διδακτική ώρα, τέλος της ημέρας,...) είναι καλό να γίνεται ένα κλείσιμο.

Ο «απολογισμός» πρέπει να γίνεται σε κύκλο, όπως και το «Τι νέα;», όπως και το συμβούλιο. Ο απολογισμός μπορεί πάλι να συντονιστεί από ένα μαθητή και να έχει την μορφή μιας δημιουργικής συζήτησης.

Για να συντονίσει (εμφυχώσει) κάποιος τον «**Απολογισμό**» μπορεί:

- να θυμίσει τους κανόνες του Απολογισμού στην τάξη: «**Εξηγούμε αυτό που σκεφτόμαστε για την δουλειά μας, αυτό που μάθαμε σήμερα και αν έχουμε ανάγκη από βοήθεια**»
- να δώσει τον λόγο σε εκείνες/εκείνους που ζήτησαν να μιλήσουν
- αν κάποιο παιδί έχει ζητήσει βοήθεια, να ρωτήσει: «**Ποιος/Ποια μπορεί να βοηθήσει;**»
- να σημειώσει την βοήθεια στο επιτοίχιο πλάνο εργασίας
- να προσέξει να μην ξεπεράσετε τον χρόνο για τον **Απολογισμό**
- να κλείσει τον **Απολογισμό**

Ο «Απολογισμός» όπως και το «Τι νέα;» αποτελούν μία εισαγωγή ή ένα κλείσιμο, οπότε καλό είναι να μην διαρκούν πολύ. Ο ρόλος λοιπόν του «μετρητή χρόνου» είναι απαραίτητος.

Σε κάποιες περιπτώσεις, ο «Απολογισμός» μπορεί να έχει απλά την μορφή μιας έκφρασης που στις περισσότερες περιπτώσεις λειτουργεί ανατροφοδοτικά. Μία πρόταση για αυτήν την περίπτωση είναι, όπως είναι καθιερωμένα τα παιδιά στον κύκλο, να πουν όλοι τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους στο κλείσιμο ξεκινώντας με την φράση: «Φεύγοντας παίρνω μαζί μου.....»

Ο κανονισμός

«Οι μαθητές θεωρούνται, πραγματικά, ως μαθητευόμενοι πολίτες οι οποίοι έχουν, στα πλαίσια του σχολείου, τα χαρακτηριστικά του πολίτη: ισότητα των πολιτικών δικαιωμάτων, ενώ όλοι υποβάλλονται στους κανόνες που αποφασίζονται με ψηφοφορία.» (Carra, 2007, 61).

Οι εσωτερικοί κανονισμοί βοηθούν στην ρύθμιση της ζωής και των σχέσεων μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας. Είναι, όμως, πολύ σημαντικό το κάθε μέλος της κοινότητας να έχει πειστεί για την αναγκαιότητα της ύπαρξης και της τήρησης των κανονισμών, οι οποίοι αποφασίζονται συλλογικά. Ο στόχος των εσωτερικών κανονισμών είναι διπλός :

- ▶ καθορίζουν τους κανόνες οργάνωσης
- ▶ υπενθυμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της σχολικής κοινότητας.

Επίσης:

- ▶ Καθορίζουν τα όρια της συμπεριφοράς των παιδιών.
- ▶ Δημιουργούν την αίσθηση του δικαίου και της ισότητας μεταξύ των παιδιών.
- ▶ Εντείνουν τη συνοχή της ομάδας.
- ▶ Βοηθούν στην ομαλή λειτουργία του σχολείου.
- ▶ Διευκολύνουν το έργο του εκπαιδευτικού.

Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό από όλα τα μέλη ότι το σχολείο αποτελεί μια ανθρώπινη κοινότητα με εκπαιδευτική και παιδαγωγική αποστολή, όπου ο κάθε ένας θα πρέπει να σέβεται την προσωπικότητα και τις πεποιθήσεις του άλλου, καθώς και το χώρο και τον εξοπλισμό του σχολείου. Ως εκ τούτου, εκτός των άλλων, κάθε μέλος έχει σαφώς και την υποχρέωση να απέχει από κάθε είδους βίας (λεκτική, σωματική, καταστροφή προσωπικών αντικειμένων κ.λπ.).

Οι μαθητές πρέπει να ασκηθούν στο να εκφράζονται συλλογικά και να διεκδικούν τα δικαιώματα που αναφέρονται στους σχολικούς κανονισμούς.

Οι εσωτερικοί κανονισμοί μπορούν να αποτελέσουν ένα πολύ καλό αντικείμενο συζήτησης και οργάνωσης συναντήσεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς τους μαθητές και τους γονείς. Είναι καλό να γνωστοποιούνται στους γονείς από την αρχή της χρονιάς βοηθώντας τους έτσι να ενταχθούν στην σχολική κοινότητα και επιτρέποντάς τους να παρακολουθούν την φοίτηση των παιδιών τους στο σχολείο.

Γενικότερα, οι εσωτερικοί κανονισμοί είναι κανονιστικοί, αλλά, επίσης, ενημερωτικοί: κείμενο αναφοράς στην εκπαιδευτική πράξη. Συμβάλλουν, επίσης, στην εκπαίδευση των μαθητών στην πολιτότητα και διευκολύνουν τις σχέσεις μεταξύ των πρωταγωνιστών της εκπαιδευτικής κοινότητας. (Θεραπεύοντας το σχολείο, Μιχάλης Παπαδόπουλος, εκδ. Νήσος, 2011).

Κανόνες στην σχολική τάξη

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις και με βάση αυτά θα πρέπει να διατυπωθούν κανόνες συνεργασίας. Αυτό μπορεί να γίνει σε κάποιο από τα πρώτα συμβούλια της τάξης μετά από συζήτηση σχετικά με το πώς μπορούν τα μέλη της ομάδας να συνυπάρχουν και να να σέβονται λειτουργικά ο ένας την ελευθερία του άλλου. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού εδώ είναι πολύ σημαντικός, καθώς πρέπει να συντονιστεί η συζήτηση κατά τέτοιο τρόπο, ώστε οι μαθητές να εκφραστούν, να συνεργαστούν, να πεισθούν για την αναγκαιότητα της ύπαρξης και τήρησης των κανόνων συνεργασίας της σχολικής τάξης και να λειτουργήσουν συλλογικά για να τους διατυπώσουν και να τους καταγράψουν. Ο κανονισμός αυτός θα πρέπει να συνταχθεί από τους ίδιους τους μαθητές, με την βοήθεια και την καθοδήγηση του δασκάλου τους, αφού πρώτα εκτιμήσουν τις ανάγκες τους και θέσουν τα θέματα που τους απασχολούν στο συμβούλιο και εφόσον υπάρχουν οι συνθήκες μιας ουσιαστικής συζήτησης, έτσι ώστε να τύχουν συνειδητής αποδοχής από όλους. Επίσης, διαμορφώνονται και αναθεωρούνται, αφού δοκιμαστούν στην πρακτική εφαρμογή τους με την ίδια διαδικασία.

Για να είναι οι **κανονισμοί** αυτοί **αποτελεσματικοί** πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- ▶ να είναι περιορισμένοι σε αριθμό
- ▶ να είναι συγκεκριμένοι, σαφείς και κατανοητοί
- ▶ να καθορίζονται σε συνεργασία με τα παιδιά
- ▶ να συζητούνται επαρκώς μέσα στην τάξη
- ▶ να είναι διατυπωμένοι καταφατικά
- ▶ να είναι μόνιμα εκτεθειμένοι στην τάξη
- ▶ να ελέγχεται η συστηματική τήρησή τους

«Η θεσμοποίηση των σχολικών κανόνων σύμφωνα με κάποιες νομικές αρχές, με στόχο την υπέρσπιση αξιών που νοσηματοδοτούν την σχολική κοινότητα, όπως αυτή της ανάπτυξης του παιδιού μέσα από την εργασία, που προβάλλεται από το σχολείο Freinet, μπορεί να διαφοροποιήσει τον τρόπο λειτουργίας της παιδαγωγικής σχέσης. Ο δάσκαλος δεν ασκεί άμεση εξουσία στον μαθητή, αλλά αποτελεί εγγυητή ενός νόμου που είναι κοινός για όλους, και ο οποίος ορίζει την θέση του κάθε μέλους στο πλαίσιο σχολικής κοινότητας. Αυτό το πλαίσιο βοηθάει τον μαθητή να δημιουργήσει μια νομική σχέση με την εξουσία και να αναπτύξει κάποιες πολιτικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την συμμετοχή του στην συλλογική ζωή.» Μαρία Παγώνη, περιοδικό «Σύγχρονα Θέματα», τεύχος 99.

Ποινές

Οι κανόνες συνεργασίας θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα κεφάλαιο που περιγράφει τη διαδικασία σε περίπτωση μη τήρησής τους. Σε αυτή την περίπτωση, είναι σημαντικό το παιδί να αισθάνεται από μόνο του την ανάγκη να ανήκει στην ομάδα του και να συμμετέχει στις δραστηριότητές της, επομένως, η μη τήρηση των κανόνων, η οποία του στερεί την δυνατότητα της συμμετοχής, αποτελεί από μόνη της μία συνέπεια των πράξεών του. Θα πρέπει, λοιπόν, η εκπαιδευτική διαδικασία να είναι ενδιαφέρουσα και ελκυστική για τα παιδιά, έτσι ώστε να λειτουργεί ως κίνητρο για τους μαθητές. Η θετική ενθάρρυνση και όχι η αρνητική είναι αυτή που βοηθάει το παιδί να αντιληφθεί τι είναι αυτό που πρέπει να κάνει και με ποιο τρόπο, (Μ. Χαρίτου – Φατούρου, 2010). Καλό είναι οι στόχοι να είναι απόλυτα σαφείς, , αντιληπτοί και μετρήσιμοι από τα παιδιά, , έτσι ώστε να μπορούν από μόνα τους να αξιολογήσουν την προσπάθειά τους, είτε ο στόχος είναι ατομικός είτε συλλογικός. Οι στόχοι που τίθενται στα συμβούλια και η αξιολόγησή τους από την τάξη είναι καλό να γνωστοποιούνται στους γονείς και να ζητείται η συμμετοχή τους, έτσι ώστε η προσπάθεια να είναι όσο το δυνατό πιο αποτελεσματική. Η συνεργασία με τους γονείς ενισχύει διπλά την προσπάθεια του παιδιού, ενώ ταυτόχρονα φέρνει τους γονείς πιο κοντά στο σχολείο και την εκπαιδευτική διαδικασία καλύπτοντας έτσι την ανάγκη τους να παρακολουθούν την σχολική ζωή του παιδιού τους. Επίσης, απελευθερώνει τον δάσκαλο από ένα μέρος της ψυχικής κούρασης που έχει προσπαθώντας να τα καταφέρει στο εκπαιδευτικό του έργο. Κάθε θέμα που προκύπτει μπορεί να τίθεται εκτός από τα συμβούλια και στις συναντήσεις γονέων – εκπαιδευτικών – μαθητών, έτσι ώστε η αποκατάστασή του να είναι πιο εύκολη, αν το συμβούλιο κρίνει ότι η συνεργασία με τους γονείς θα βοηθήσει. Για να μπορεί, βέβαια, να λειτουργήσει αυτό θα πρέπει να έχει καλλιεργηθεί απόλυτα συνεργατικό κλίμα στην ομάδα και να είναι από όλους αποδεκτό ότι, όταν γίνεται κάποιο λάθος, πρώτο μας μέλημα είναι να βοηθήσουμε αυτόν που το έκανε και να τον στηρίξουμε να επανορθώσει και όχι απλώς να του αποδώσουμε την ευθύνη του, διότι με αυτό τον τρόπο το πιο πιθανό είναι να δημιουργηθούν επιπλέον προβλήματα. Στην περίπτωση παραπτώματος συλλογικής ευθύνης (κάποια ζημιά στο σχολείο, ανάρμοστη συμπεριφορά σε κάποια εκδρομή κ.λπ.), το συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει μία συλλογική κύρωση και αποκατάσταση μετά από συζήτηση.

Παρακάτω αναφέρονται κάποιες προτάσεις οργάνωσης και αξιολόγησης των στόχων ατομικών ή και συλλογικών από την παρουσίαση των Καραγιάννη – Ιωάννου, η οποία έγινε στη διημερίδα για την παρουσίαση του Προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης τον Μάιο 2010 και προτάσεις, οι οποίες διαμορφώθηκαν από την επιστημονική ομάδα του Προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης με την επιστημονική ευθύνη της κ. Μ. Χαρίτου-Φατούρου.

Οι προτάσεις αυτές μπορούν να εφαρμοστούν σε διαφορετικές τάξεις, αλλά καλό είναι ο εκπαιδευτικός να τις δει ως ιδέες που μπορεί ο ίδιος να αναμορφώσει ανάλογα με την δική του προσωπικότητα, την δική του τάξη, το δικό του σχολείο. Οι πρακτικές αυτές έχουν χρησιμοποιηθεί ως τώρα με πολύ μεγάλη επιτυχία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Κίνητρα – στοχοθεσία

Αξιολόγηση ομαδικού στόχου

Στα πρώτα συμβούλια τάξης καλό είναι να μπουν στόχοι οι οποίοι προϋποθέτουν συλλογική προσπάθεια και συνεργασία. Οι στόχοι αυτοί αξιολογούνται από τους ίδιους τους μαθητές οι οποίοι αλληλοϋποστηρίζονται προκειμένου να τα καταφέρουν.

► Το λεωφορείο

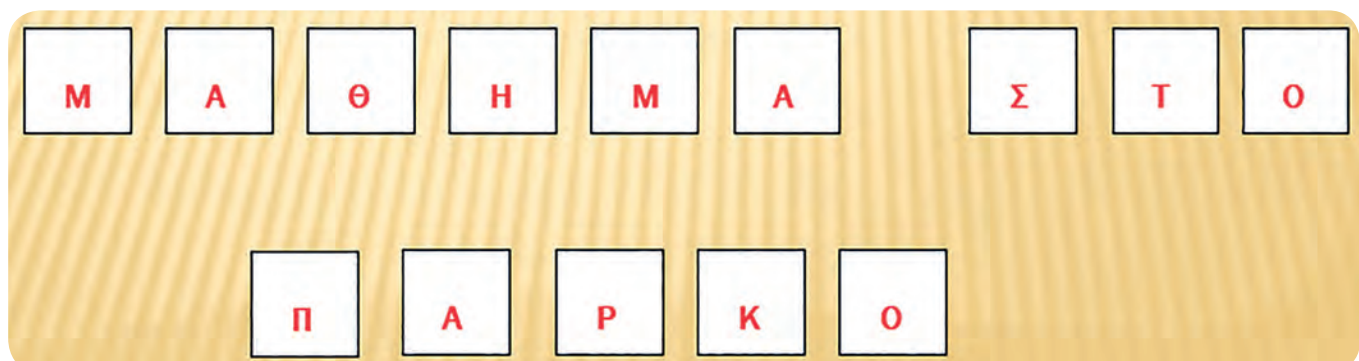
Τοποθετούμε στην πινακίδα ή στον τοίχο της τάξης ένα λεωφορείο και χαράσσουμε τη διαδρομή του. Τοποθετούμε, δηλ., διάφορους σταθμούς που θα κάνει το λεωφορείο μέχρι να φτάσει στο τέρμα.

Κάθε φορά που επιτυγχάνεται ο στόχος, το λεωφορείο μετακινείται στην επόμενη στάση. Όταν φτάσει στο τέλος, τα παιδιά έχουν μια επιβράβευση-έκπληξη.

► Πάζλ- έκπληξη

Τοποθετούμε σε ένα σημείο της τάξης αναποδογυρισμένα τα χαρτόνια πάνω στα οποία είναι γραμμένη η αμοιβή που θα κερδίσουν οι μαθητές μας με την επίτευξη του στόχου που θα θέσουμε για κάποιο χρονικό διάστημα. Κάθε φορά που επιτυγχάνεται ο στόχος, γυρίζουμε ένα από τα χαρτονάκια και εμφανίζεται έτσι σταδιακά η επιβράβευση

► Ημερολόγιο - κλίμακα θετικών κινήτρων

Κάθε εβδομάδα τοποθετείται στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης ένα ημερολόγιο στο οποίο αναφέρονται οι στόχοι που έχουν αναφερθεί στο συμβούλιο. Αν πρόκειται για γυμνάσιο ή λύκειο, αναγράφονται τα ονόματα των καθηγητών που υπάρχουν στο ωρολόγιο πρόγραμμα και επιθυμούν να συμμετέχουν σε αυτό. Στο τέλος κάθε διδακτικής ώρας θα πρέπει να αφιερωθεί χρόνος πέντε λεπτών για να γίνει η αξιολόγηση των στόχων από τους μαθητές με την βοήθεια του δάσκαλου και να σημειωθεί ένα σημάκι στο ημερολόγιο (τικ, σταυρός κ.λπ.). Με την συγκέντρωση ενός ορισμένου προσυμφωνημένου αριθμού σημάτων (π.χ. 55 σταυρών) κερδίζεται από την τάξη ένα δώρο, π.χ. μια ευχάριστη δραστηριότητα (παρακολούθηση μιας μαθητικής ταινίας, μία ώρα θεατρικό παιχνίδι, μάθημα έξω κ.λπ.).

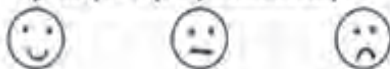
Στο δημοτικό ο δάσκαλος μπορεί να συνεργαστεί με τους εκπαιδευτικούς των ειδικοτήτων (ξένες γλώσσες, καλλιτεχνικά, γυμναστική κ.λπ.). Πολλά θέματα για συζήτηση στις συναντήσεις των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικών – μαθητών –γονέων μπορούν να προκύψουν από την τήρηση αυτού του ημερολογίου. Η πρακτική αυτή έχει εφαρμοστεί και έχει αποδειχθεί πολύ λειτουργική, αρκεί να εφαρμοστεί με σταθερότητα και να είναι εκ των προτέρων σαφές ότι στην περίπτωση που κάποιοι στόχοι δεν επιτευχθούν λόγω κακής συνεργασίας με συγκεκριμένους μαθητές, θα πρέπει η τάξη να βοηθήσει τα παιδιά αυτά να συνεργαστούν, αφού το όφελος είναι κοινό. Η παραπάνω πρόταση αποτελεί γενικότερη αρχή και καλό είναι να αναγράφεται με κάποιο τρόπο στους κανόνες συνεργασίας, αφού πρώτα συζητηθεί στις ομάδες.

	Δευτέρα					Τρίτη					Τετάρτη					Πέμπτη					Παρασκευή					
	Κ	Μ	Λ	Σ	Β	Λ	Μ	Β	Κ	Λ	Π	Κ	Τ	Κ	Λ	Σ	Β	Π	Μ	Λ	Λ	Κ	Β	Λ	Μ	Χ
	Υ	Π	Α	Α	Υ	Α	Π	Υ	Υ	Ρ	Υ	Ζ	Υ	Α	Α	Υ	Υ	Ρ	Π	Α	Α	Υ	Υ	Α	Α	Λ
	Ρ	Α	Δ	Μ	Τ	Ρ	Α	Τ	Ρ	Ι	Ι	Ι	Ρ	Δ	Δ	Μ	Τ	Ι	Α	Ρ	Ρ	Α	Τ	Δ	Δ	Ο
	Ι	Δ	Ι	Ο	Ο	Ο	Δ	Ο	Α	Ο	Ο	Α	Α	Α	Ο	Ο	Ο	Ο	Δ	Ο	Ο	Ο	Ο	Ι	Ι	Ι
	Α	Κ	Κ	Ο	Υ	Α	Κ	Ι	Α	Π	Ρ	Α	Ζ	Ζ	Α	Μ	Α	Α	Δ	Α	Δ	Ι	Κ	Ι	Α	Δ
	Ζ	Ι	Ι	Υ	Α	Ν	Α	Ν	Ζ	Ο	Υ	Ζ	Α	Α	Ο	Υ	Α	Ν	Ν	Ο	Υ	Α	Ν	Α	Ν	Ο
	Η	Α	Ρ	Λ	Λ	Ν	Η	Η	Η	Υ	Λ	Η	Η	Η	Ρ	Ρ	Η	Η	Η	Η	Η	Η	Η	Η	Η	Υ
Μετά το χτύπημα του κουδουνιού και πριν την είσοδο μας στην τάξη . ελέγχουμε την συμπεριφορά μας																										
Αλληλεπιδρούμε με τους συμμαθητές μας μόνο κατά την διάρκεια των ομαδικών εργασιών																										
Συμμετέχουμε ενεργά και βοηθάμε τα άλλα μέλη της ομάδας μας																										
Κρατάμε την τάξη μας καθαρή																										

Το παραπάνω ημερολόγιο φτιάχτηκε από τους μαθητές του Α3 του 2ου Γυμνασίου Μαρκόπουλου την σχολική χρονιά 2010 -2011 στα πλαίσια του προγράμματος «Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης» σε συνεργασία με τους καθηγητές τους.

Στο ημερολόγιο μπορεί να γίνεται και μία μόνο φορά την ημέρα η αξιολόγηση των στόχων (στο δημοτικό), αν ο διδάσκων κρίνει ότι έτσι θα λειτουργήσει καλύτερα. Παρακάτω βλέπουμε ένα τέτοιο παράδειγμα.

Στόχοι της βδομάδας
Αξιολογώ την προσπάθειά μου

Στόχοι	23.04.07 Δευτέρα	24.04.07 Τρίτη	25.04.07 Τετάρτη	26.04.07 Πέμπτη	27.04.07 Παρασκευή
Φροντίζουμε πάντα η τάξη μας να είναι καθαρή και συγγορισμένη.	☐	☐	☐	☐	☐
Δε μιλούμε όταν αλλάζουμε δραστηριότητα.	☐	☐	☐	☐	☐
Παίρνουμε άδεια για να μιλήσουμε.	☐	☐	☐	☐	☐
Γράφουμε ωραία γράμματα.	☐	☐	☐	☐	☐

.....

.....

.....

Αξιολόγηση ατομικού στόχου

Σε πολλές περιπτώσεις έχουμε στις τάξεις μας μαθητές οι οποίοι έχουν δυσκολίες στο να οργανωθούν, να προσαρμοστούν στην σχολική ζωή ή να οργανώσουν την συμπεριφορά τους. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να γίνει προσωπική συζήτηση του εκπαιδευτικού με το παιδί και να πεισθεί ο μαθητής ότι πρέπει να προσπαθήσει έχοντας στο πλάι του τον δάσκαλο, ο οποίος είναι υποστηρικτικός, και τους γονείς του, που μπορούν να ενημερωθούν, εφόσον συμφωνήσει το παιδί, για να το βοηθήσουν και να στηρίξουν την προσπάθειά του. Ο στόχος που θα τεθεί σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να είναι απόλυτα σαφής και εφικτός και να τεθεί, αφού συμφωνήσουν το παιδί, ο δάσκαλος και οι γονείς. Η αξιολόγηση του στόχου πρέπει να γίνεται από τον μαθητή μετά από συζήτηση με τον δάσκαλο και να ενημερώνονται οι γονείς.

▶ **Ατομικό δελτίο 1**

Στο τέλος κάθε ημέρας ο μαθητής αξιολογεί τον στόχο και κολλάει ένα από τα στρογγυλά αυτοκόλλητα στην αντίστοιχη στήλη. Χρησιμοποιεί το πράσινο αυτοκόλλητο, αν θεωρεί ότι τα κατάφερε τέλεια, κίτρινο, αν η προσπάθειά ήταν μέτρια, και κόκκινο, αν δεν πήγε καλά. Να σημειώσουμε εδώ ότι συνήθως τα παιδιά αξιολογούν αυστηρότερα τον εαυτό τους από ό,τι οι ενήλικες και ότι έχουν την ανάγκη της συνεχούς ενθάρρυνσης τόσο από τον δάσκαλο όσο και από τους γονείς τους. Σε περίπτωση που ο στόχος επιτευχθεί, πρέπει να δοθεί αμέσως στο παιδί επιβράβευση, να ενισχυθεί η προσπάθειά του και να ανατροφοδοτηθεί.

Αυτοαξιολόγηση 5			
Μπορώ να : Ετοιμάζω το θρανίο μου και να περιμένω το δάσκαλό μου στην τάξη .			
Δευτέρα			
Τρίτη			
Τετάρτη			
Πέμπτη			
Παρασκευή			

Αυτή τη βδομάδα κατάφερα/δεν κατάφερα να πετύχω το στόχο μου. Την
ερχόμενη βδομάδα θα

Ο ΣΤΟΧΟΣ ΜΟΥ :				
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΚΑΛΟΥ	ΥΠΟΓΡΑΦΗ Μαθητή/τριας	ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΓΟΝΕΩΝ	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ ● ● ● ● ●
				○

► **Ατομικό δελτίο 2**

Ο δάσκαλος μπορεί να ενθαρρύνει το παιδί και γραπτώς (π.χ. Παρατήρηση δασκάλου: «Τα κατάφερες πολύ καλά!!!» ή «Συνέχισε να προσπαθείς. Είμαι σίγουρος ότι αύριο θα τα καταφέρεις καλύτερα...»), αν κρίνει ότι χρειάζεται.

Όνομα :
Τάξη :
Ημερομηνία :

Μιλά με τον εαυτό μου

A. Συμμετέχω στο μάθημα
B. Έρχομαι έγκαιρα στην τάξη
Γ. Άκουω τις οδηγίες που δίνει η δασκάλα μου
Δ. Συνεργάζομαι με τα μέλη της ομάδας μου

5 = πολύ καλά
4 = καλά
3 = μέτρια
2 = όχι αρκετά
1 = δύσκολα

Ημερ.	Εντοπίζω τα δυνατά μου σημεία	Εντοπίζω τις αδυναμίες μου

► **Ατομικό δελτίο 3**

Το παιδί εντοπίζει τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του και αξιολογεί την προσπάθειά του σημειώνοντας αριθμούς πάνω σε ένα στόχο βαθμολογώντας έτσι το ίδιο την προσπάθειά του.

► **Κάρτα – Κίνητρο «Ρώτησέ με για το σχολείο»**

Στις πολύ μικρές τάξεις (νηπιαγωγείο, πρώτες τάξεις του δημοτικού) μπορεί να χρησιμοποιηθεί η κάρτα «Ρώτησέ με για το σχολείο». (Μ. Καραγιάννη – Σ. Ιωάννου, 2010). Η κάρτα αυτή καρφίτσωνεται στην μπλούζα του παιδιού, όταν καταφέρει κάτι μετά από πολύ μεγάλη προσπάθεια και έχει σαν στόχο να ενθαρρύνει το παιδί διπλά, καθώς θα μιλήσει για το κατόρθωμά του στους γονείς του, όταν γυρίσει στο σπίτι, αφού αυτοί θα το ρωτήσουν. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο παίρνει το παιδί διπλή ενίσχυση, αλλά γεφυρώνεται και το χάσμα των γονιών με το σχολείο, εφόσον το παιδί μεταφέρει στο σπίτι τα βιώματα από την σχολική του ζωή, κάτι που πολλά παιδιά δυσκολεύονται να κάνουν.

«Η ουσιαστική συνεργασία των μελών της παιδαγωγικής ομάδας συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και διασφαλίζει τη συνοχή στις παρεμβάσεις τους. Αυτού του είδους η ομαδική εργασία σπάει την απομόνωση των εκπαιδευτικών. [...] Επίσης, η εργασία μέσα σε μία συνεργατική ομάδα διευκολύνει την επαγγελματική ένταξη των εκπαιδευτικών (Rosenholz και Smilie, 1984. Zahorik, 1987). [...] Μία από τις πιο σημαντικές ανάγκες των εκπαιδευτικών είναι αυτή της συναισθηματικής υποστήριξης, ένα είδος συνοδείας που υπάρχει στα σχολεία όπου το προσωπικό εργάζεται συνεργατικά (Hargreaves και Fullan, 1992). [...] Σύμφωνα με τους Emmer και Hickman (1991), εκπαιδευτικοί που συνηθίζουν να συνεργάζονται με τους συναδέλφους τους είναι ικανότεροι να συνδιαλέγονται με παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς, χρησιμοποιούν πιο συχνά στρατηγικές θετικής ενίσχυσης, ενθάρρυνσης και υπευθυνοποίησης των μαθητών, κι έτσι επιτυγχάνουν την αύξηση των επιθυμητών και την μείωση ή την εξάλειψη των αρνητικών συμπεριφορών (επιθετικότητα, αντίδραση, απειθαρχία)» (Παπαδόπουλος, 2011, σελ. 226).

3.2. Ομαδικές Συναντήσεις

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, εκτός από τις ομάδες μαθητών που μέσα σε ένα συνεργατικό κλίμα δραστηριοποιούνται, ανταλλάσσουν απόψεις, διατυπώνουν προτάσεις και παίρνουν συλλογικές αποφάσεις μέσα από τα συμβούλια, καλό είναι να συγκροτηθεί σε κάθε σχολείο και η ομάδα των εκπαιδευτικών που πραγματοποιεί εβδομαδιαίες συναντήσεις και η ομάδα των γονέων που έχει σαν στόχο να βοηθήσει τόσο τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους, όσο και τους μαθητές στην υλοποίηση των δράσεών τους και συμμετέχει σε μηνιαίες συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.

Συναντήσεις εκπαιδευτικών

Από την αρχή της σχολικής χρονιάς καλό είναι να εξασφαλιστεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα ένα κοινό κενό για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στο ίδιο τμήμα (ή στα ίδια τμήματα). Αυτό δεν είναι ιδιαίτερα εύκολο στην πράξη, αν σκεφτεί κανείς πόσα πράγματα πρέπει να οργανωθούν συνδυαστικά στην αρχή της χρονιάς, για να λειτουργήσει ένα σχολείο, όμως, αξίζει πραγματικά τον κόπο να γίνει μια προσπάθεια, αν κατανοήσουμε πόσο βοηθητική μπορεί να είναι η συνεργασία των εκπαιδευτικών για την σχολική τους καθημερινότητα.

Μία φορά την εβδομάδα, λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί πραγματοποιούν συνάντηση για να μοιραστούν τις σκέψεις τους, τα συναισθήματά τους, τις ιδέες τους και τις προτάσεις τους, με στόχο να συγκροτήσουν μια δυνατή ομάδα που να λειτουργεί συνεργατικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εθελοντική συμμετοχή των εκπαιδευτικών, αφού πρώτα πεισθούν ότι οι συναντήσεις αυτές μπορούν πράγματι να είναι βοηθητικές. Η θεματολογία για κάθε συνάντηση αποφασίζεται εκ των προτέρων. Καλό είναι να βγαίνει κάθε φορά ημερήσια διάταξη και να κρατούνται πρακτικά. Σε κάθε συνάντηση ορίζεται συντονιστής, που είναι διαφορετικός κάθε φορά, και υπεύθυνος χρόνου, έτσι ώστε η κάθε συνάντηση να είναι λειτουργική. Κατά την εφαρμογή του προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης στο 2ο Γυμνάσιο Μαρκόπουλου οι συναντήσεις των εκπαιδευτικών που γίνονταν συστηματικά κάθε εβδομάδα αποδείχθηκαν πολύ υποστηρικτικές για τους εκπαιδευτικούς, καθώς τους δινόταν η δυνατότητα να συζητήσουν θέματα από την καθημερινή σχολική ζωή μέσα σε κλίμα συντροφικότητας και αλληλεγγύης. Για τις συναντήσεις αυτές ο συνάδελφος Νίκος Λαδάς λέει στην ημερίδα που διοργανώθηκε στο πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Μαρκόπουλου τον Μάιο του 2013:

«Οι συναντήσεις αυτές μας βοήθησαν πάρα πολύ, γιατί τα κάθε είδους προβλήματα του τμήματος τα εξωτερικούσαμε, τα συζητούσαμε χωρίς ωραιοποιήσεις και αποφασίζαμε μια κοινή στάση. Έτσι, παίρναμε δύναμη ο ένας από τον άλλον, αλληλοστηριζόμαστε και εκτονωνόμαστε. Κάναμε, τρόπον τινά, μια ομαδικά ψυχοθεραπεία.

Αυτήν την εμπειρία από τις συναντήσεις μεταξύ μας, εγώ, προσωπικά, δεν θα την άλλαζα με τίποτα άλλο. Ήταν μια ακτίνα φωτός στο σκοτάδι που μας περιβάλλει από παντού.»

Συναντήσεις γονέων, εκπαιδευτικών και μαθητών

Η ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία με τις οικογένειες έχει αποδειχθεί πως βελτιώνει τη σχολική ζωή. Είναι σημαντικό να αντιληφθούν τόσο οι γονείς όσο και οι εκπαιδευτικοί ότι, με δεδομένο ότι οι στόχοι είναι κοινοί, η δημιουργία μιας γέφυρας σχολείου - σπιτιού μπορεί να διευκολύνει το εκπαιδευτικό έργο, ενώ ταυτόχρονα ικανοποιεί την ανάγκη των γονέων να παρακολουθούν στενά την σχολική ζωή των παιδιών τους, κάτι που είναι πολύ σημαντικό, ειδικά, όταν βρίσκονται στην εφηβεία. Οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν πολύ αποτελεσματικά στην οργάνωση δράσεων, όπως ένα κινηματογραφικό εργαστήριο, εργαστήριο θεατρικού παιχνιδιού, καλλιέργεια ενός κήπου, οργάνωση μιας εκδήλωσης, μιας ημερίδας κ.λπ. Επίσης, μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση ενός θέματος θέτοντας έναν ομαδικό στόχο, όταν ο εκπαιδευτικός κρίνει ότι χρειάζεται να εμπλακούν, προσέχοντας να είναι η συζήτηση διακριτική και να μην αναφέρονται ονόματα, όταν το θέμα αφορά διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στο σχολείο.

Μία φορά το μήνα, λοιπόν, πραγματοποιείται συνάντηση γονέων, εκπαιδευτικών, μαθητών σε ώρες εκτός ωραρίου λειτουργίας του σχολείου. Καλό είναι στην πρώτη συνάντηση, αφού ενημερωθούν οι γονείς, να συμφωνηθεί ημέρα και ώρα των συναντήσεων, έτσι ώστε να είναι τακτικές. Οι πρώτες συναντήσεις πρέπει να συντονιστούν από έναν από τους εκπαιδευτικούς, ενώ, όταν η διαδικασία καθιερωθεί, τον συντονισμό μπορεί να αναλαμβάνει μία φορά ένας εκπαιδευτικός, μία φορά ένας γονέας και μία φορά ένας μαθητής. Καλό είναι να υπάρχει ημερήσια διάταξη για κάθε μία από αυτές τις συναντήσεις και να κρατούνται πρακτικά. Επίσης, όταν υπάρχει ένα συγκεκριμένο θέμα μπορεί να υπάρχει σχέδιο δράσης, στο οποίο αναγράφονται στόχοι δραστηριότητες και αξιολόγηση. Για την στοχοθεσία και την αξιολόγηση του ομαδικού στόχου μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ένα από τα δελτία που έχουν προαναφερθεί.

Κατά την εφαρμογή του προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης στο 2ο Γυμνάσιο Μαρκόπουλου οι συναντήσεις των γονέων - εκπαιδευτικών - μαθητών, που γίνονταν συστηματικά κάθε μήνα, αποδείχθηκαν πολύ αποτελεσματικές για τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τους γονείς, καθώς τους δινόταν η δυνατότητα να μοιραστούν θέματα από την καθημερινή σχολική ζωή και να οργανώσουν δράσεις από κοινού μέσα σε κλίμα συνεργασίας. Για τις συναντήσεις αυτές, οι οποίες είχαν πολύ μεγάλη ανταπόκριση, η συνάδελφος Ρεγγίνα Κυριαζή λέει στην ημερίδα που διοργανώθηκε στο πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Μαρκόπουλου τον Μάιο του 2013: «Στην εικοσαετή πείρα μου στο σχολείο δεν έχω δει τόσους γονείς να έρχονται στο σχολείο για να συζητήσουν με τους καθηγητές και τα παιδιά τους και οι συνάδελφοι ανάμεσά μας ξέρουν πολύ καλά τι εννοώ.....».

Για τα συμβούλια της τάξης, καθώς και για τις συναντήσεις των εκπαιδευτικών - μαθητών γονέων, που γίνονταν μία φορά το μήνα τα παιδιά είπαν:

«Πιστεύαμε πως δεν θα τα καταφέρναμε και πως θα ήταν πολύ δύσκολο για μας να μπορέσουμε να συνεργαστούμε με άτομα που είχαμε δύο χιλιάδες διαφορές.

Όμως, οι συναντήσεις που κάναμε με τους γονείς και καθηγητές ήταν μια αφορμή για να γίνουμε καλύτεροι και να καταλάβουμε πως, αν κάναμε μια προσπάθεια, θα τα καταφέρναμε να λύσουμε τις διαφορές μεταξύ μας και, ίσως, αυτές οι δύο χιλιάδες διαφορές να μας φαινότανταν παρελθόν. Δημιουργούνταν και θέματα, για να πούμε την αλήθεια, όμως, στα συμβούλια της τάξης και στις συναντήσεις λύνονταν.

...Εμείς μαθαίναμε και άλλα πράγματα που δεν γράφουν τα σχολικά βιβλία. Ανακαλύψαμε φίλους στο πρόσωπο κάποιων συμμαθητών που δεν λέγαμε καλημέρα. Κάναμε πολλούς καινούριους φίλους, με τους οποίους μπορούμε να βγαίνουμε, να τους εμπιστευόμαστε, να μιλάμε ασταμάτητα, να γελάμε και να παίζουμε μαζί.

...Μάλιστα, έχουμε ξεπεράσει αντιπάθειες με δύο τρία άτομα. Καθίσαμε μαζί στην ίδια ομάδα κι έτσι γνωριστήκαμε καλύτερα. Στις συναντήσεις συζητούσαμε τις κακές σχέσεις που υπήρχαν κι ερχόμαστε κοντά σε παιδιά που μας δημιουργούσαν προβλήματα. Όλοι έχουμε έρθει πιο κοντά και αυτό είναι καλύτερο για όλους μας.

...Εμείς νιώθουμε όμορφα που είμαστε σε αυτή την τάξη και περήφανοι για τους καθηγητές μας, που μας βοηθούν και μας καταλαβαίνουν.»

Επίλογος

Είναι φανερό ότι πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να ξεφύγουμε από τις οδυνηρές καταστάσεις του εκπαιδευτικού μας συστήματος που μετατρέπουν το παιδί σε ένα παθητικό θεατή και υπάκουο ον που θλιβεται από την μοναξιά του μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Είναι λοιπόν ανάγκη να δουλέψουμε συνεργατικά, εκπαιδευτικοί, γονείς και μαθητές και να συνδιαμορφώσουμε μια διαφορετική κουλτούρα για ένα σχολείο με κοινοτικές και ανθρωπιστικές αξίες, για ένα σχολείο που προετοιμάζει ελεύθερους και δημοκρατικούς πολίτες, αλλά και ευτυχισμένους ανθρώπους.

Η **Στέλλα Μπαδικιάν** είναι καθηγήτρια μαθηματικών στη δημόσια Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επιστημονική συνεργάτης του ΑΠΘ. Είναι μέλος της επιστημονικής ομάδας του ερευνητικού προγράμματος «Σχολεία Συνεργατικής μάθησης και πρόληψης» που βασίζεται στις αρχές της Παιδαγωγικής Φρενέ και του Μίλτου Κουντουρά (2010 – 2013) και του «Πιλοτικού προγράμματος εκπαίδευσης και εφαρμογής της Παιδαγωγικής Φρενέ στη Δημόσια Εκπαίδευση» (2017-18). Αποτελεί ιδρυτικό μέλος της παιδαγωγικής ομάδας «Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας» και είναι ανάμεσα στους εμπνευστές και λειτουργούς του «Δικτύου Συνεργατικών σχολείων με την Παιδαγωγική Φρενέ». Έχει εφαρμόσει στις τάξεις της τη συνεργατική μάθηση με τις αρχές της Παιδαγωγικής Φρενέ και έχει εμπυχώσει πολλά εργαστήρια σε παιδαγωγικές ημερίδες. Email : stella.badikian@hotmail.com

Βιβλιογραφία

- Carra, C. (2007). *Βιαιότητες και κανονιστικές διαδικασίες*. «Σύγχρονα Θέματα», τεύχος 99.
- Le Gall, J. (1999). *Coopérer pour développer la citoyenneté: la classe coopérative* (Μτφρ. Ι. Φωτεινός: *Η συνεργασία για την ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη: η συνεταιριστική τάξη*). Paris : Hatier.
- Γκόβας, Ν. (2002). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Καραγιάννη – Ιωάννου. (2010). Διημερίδα για την παρουσίαση του Προγράμματος Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης στο Θέατρο Βράχων σε συνεργασία με το Δήμο Βύρωνα.
- Λάχλου, Σ. (2015). Αρχές και τεχνικές Φρενέ. Διαθέσιμο στο <https://skasiarxeio.wordpress.com/αρχειο-και-τεχνικες-φρενε/>.
- Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Η σχολική τάξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό*. (Τόμος Α, Β). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παπαδόπουλος, Μ. (2011). *Θεραπεύοντας το σχολείο*. Αθήνα: Νήσος.
- Τιμητική Έκδοση Μαθητριών Μ. Κοντουρά (1976). *Μίλτος Κοντουράς : Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης 1927-1930*. Αθήνα.
- Φρενέ, Σ. (1969). *Το σχολείο του λαού*. Αθήνα: Οδυσσέας (μτφ. Κ. Δεναξά – Βενιεράτου, 1977).

Ευχαριστίες στη Σοφία Λάχλου για τη στήριξη και τη συνεργασία της στην επιμέλεια του εντύπου, στη Λίζα Παντελιάδου για την καλλιτεχνική επιμέλεια και τη σελιδοποίηση και στη συνάδελφο Πόπη Μαθιουδάκη για τη φιλολογική επιμέλεια.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Σελεστέν Φρενέ
(Celestin Freinet,
1896-1966)

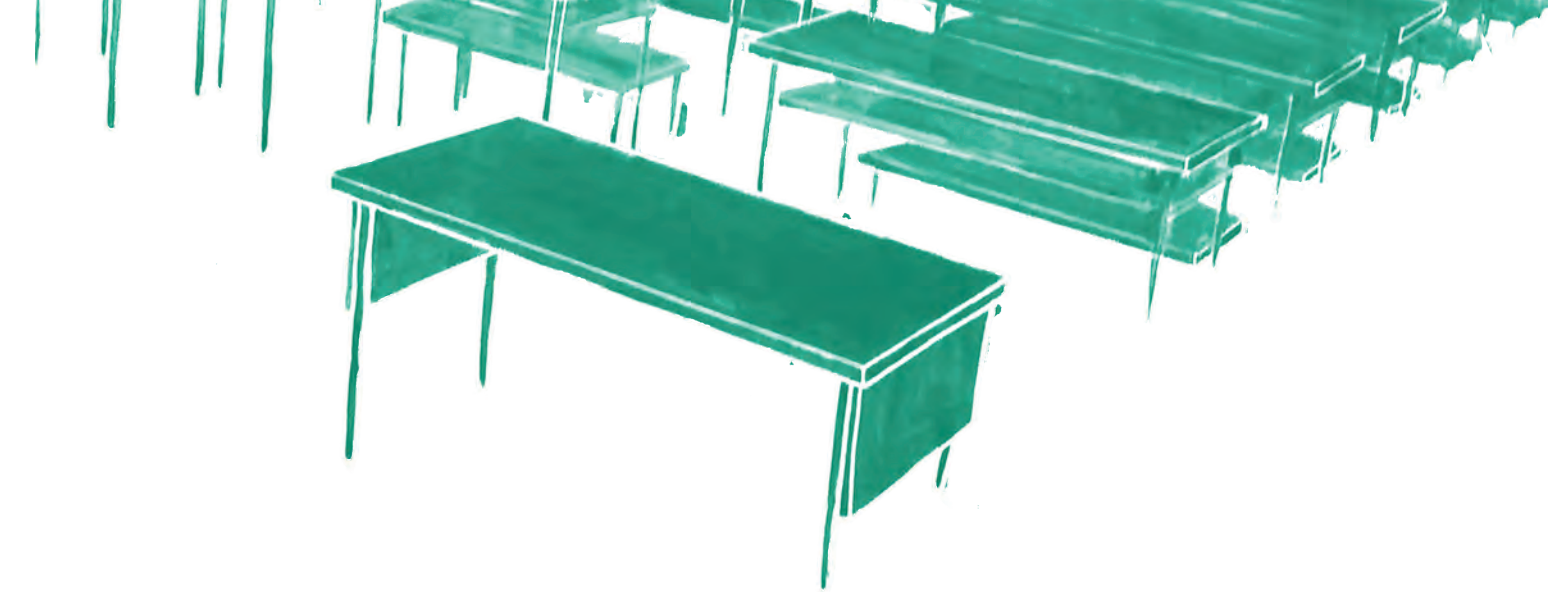
Η ζωή και το έργο του μεγάλου Γάλλου παιδαγωγού Σελεστέν Φρενέ είναι συνδεδεμένη με τη δημιουργία ενός δημοκρατικού σχολείου για τα παιδιά του λαού. Ο Φρενέ εισήγαγε παιδαγωγικές καινοτομίες και εκπαιδευτικές τεχνικές που άλλαξαν τον τρόπο λειτουργίας και την φιλοσοφία του παραδοσιακού σχολείου και διατηρούν στο ακέραιο, ακόμη και τώρα, την αξία τους. Το σχολείο Φρενέ είναι ένα σχολείο της εργασίας, της πειραματικής έρευνας, της ελεύθερης έκφρασης των παιδιών, της πλήρους άσκησης των δικαιωμάτων τους.

Το Κίνημα του Μοντέρνου Σχολείου που βασίζεται στις ιδέες και πρακτικές του Φρενέ έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο. Μέθοδοι όπως το σχολικό τυπογραφείο, η σχολική αλληλογραφία, τα δημιουργικά εργαστήρια καθώς και δημοκρατικοί θεσμοί όπως η συνέλευση της τάξης και ολόκληρου του σχολείου εφαρμόζονται πια σε χιλιάδες σχολεία. Από το 1957 η FINEM (Διεθνής Ομοσπονδία του Κινήματος του Μοντέρνου Σχολείου) συντονίζει και οργανώνει την ανταλλαγή ιδεών και εμπειρίας στους κόλπους του δικτύου εκπαιδευτικών και σχολείων Φρενέ ανά τον κόσμο.

Η παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο» αποτελεί μέρος αυτού του δικτύου.

www.skasiarxeio.wordpress.com

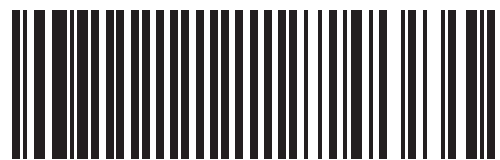

Κωδικός Βιβλίου: 0-21-0197
ISBN 978-960-06-5993-1

ITYE
"ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ

(01) 000000 0 21 0197 2